

Zákon o trestnej
zodpovednosti
právnických osôb
Veľký komentár

Jozef Medelský

**ZÁKON
O TRESTNEJ ZODPOVEDNOSTI
PRÁVNICKÝCH OSÔB**

**A O ZMENE A DOPLNENÍ
NIEKTORÝCH ZÁKONOV**

Veľký komentár

Recenzenti:

doc. JUDr. et PhDr. mult. Libor Klimek, PhD.,
docent na Katedre trestného práva, kriminológie, kriminalistiky
a forezných disciplín PrF UMB, Banská Bystrica a riaditeľ
Kriminologického a kriminalistického výskumného centra

doc. PhDr. JUDr. Marcela Tittlová, PhD., LL.M.,
docentka pôsobiaca na ÚVP FP PEVŠ, Bratislava

JUDr. Veronika Marková, PhD., Katedra trestného práva,
Akadémia Policajného zboru v Bratislave

© autor: Jozef Medelský

Žilina, november 2021

www.eurokodex.sk

ISBN: 978-80-8155-107-9

Úvodné slovo

Trestná zodpovednosť právnických osôb je dlhodobo diskutovaným inštitútom, ktorému je v podmienkach Slovenskej republiky venovaná pozornosť už viac ako desať rokov. Hlavným účelom zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb je vytvorenie trestnoprávneho mechanizmu postihovania protiprávnej činnosti právnických osôb a ich následného sankcionovania trestami či ochrannými opatreniami, ktoré sú právnym následkom protiprávneho konania právnickej osoby.

Predstavený komentár k zákonu o TZPO prináša podrobné komentáre jednotlivých ustanovení k časovej verzii zákona k júlu 2021. Analyzované sú všetky paragrafové ustanovenia, ktoré sú zároveň doplnené o teoretické poznatky. Postupne je analyzovaná hmotnoprávna časť, ako aj procesnoprávna časť či ďalšie relevantné ustanovenia zákona. Prezentované teoretické poznatky pomôžu čitateľom lepšie pochopiť postup prijímania trestnej zodpovednosti právnických osôb do nášho právneho poriadku, ako aj samotnú potrebu zakotvenia tohto inštitútu.

doc. PhDr. JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD.

O autorovi

Autor úspešne ukončil magisterské štúdium na Fakulte práva na Bratislavskej vysokej škole v roku 2009. Zároveň úspešne absolvoval Filozofickú fakultu Prešovskej univerzity, kde ukončil štúdium v odbore tlmočníctvo a prekladateľstvo španielsky jazyk a kultúra.

V akademickom roku 2007/2008 absolvoval študijný pobyt na Fakulte práva na Universidad Complutense v Madride v Španielskom kráľovstve. Po ukončení štúdia nastúpil na denné doktorandské štúdium na Fakultu práva Paneurópskej vysokej školy, počas ktorého absolvoval rigoróznú skúšku v odbore trestné právo. Doktorandské štúdium v odbore trestné právo úspešne ukončil v roku 2013. V roku 2015 úspešne absolvoval rigoróznú skúšku v odbore verejná sprava na Fakulte sociálnych vied Univerzity Cyrila a Metoda v Trnave. V roku 2018 úspešne ukončil na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy habilitačné konanie a bol vymenovaný za docenta v odbore trestné právo.

Od roku 2013 aktívne pôsobí ako odborný asistent na Katedre verejnoprávných vied Akadémie Policajného zboru v Bratislave. Je autorom a spoluautorom viacerých monografií či autorom viacerých odborných článkov v domácich a zahraničných odborných časopisoch a zborníkoch so zameraním na trestné právo, medzinárodné právo verejné, právo medzinárodnej bezpečnosti či policajné právo.

Zoznam použitých skratiek

- EÚ - Európska únia
- INTERPOL - Medzinárodný úrad kriminálnej polície
- NATO - Organizácia severoatlantickej zmluvy
- OBZ - zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník
- OECD - Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
- OSN - Organizácia spojených národov
- OZ - zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník
- R - rozsudok
- TZ - zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon
- TP - zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok
- TZPO - trestná zodpovednosť právnických osôb
- ÚS SR - Ústavný súd Slovenskej republiky
- ZSP - zo súdnej praxe

OBSAH

ZÁKON O TRESTNEJ ZODPOVEDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSÔB
 a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Veľký komentár

Teoretické vymedzenie	1
PRVÁ ČASŤ ÚVODNÉ USTANOVENIA	9
§ 1 Predmet zákona a jeho vzťah k iným zákonom	9
§ 2 Pôsobnosť zákona	42
DRUHÁ ČASŤ ZÁKLADY TRESTNEJ ZODPOVEDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSÔB	49
§ 3 Trestné činy právnických osôb	49
§ 4 Trestná zodpovednosť právnickej osoby	61
§ 5 Vylúčenie trestnej zodpovednosti niektorých právnických osôb	71
§ 6 Páchatel, spolupáchatel, účastník	94
§ 7 Trestná zodpovednosť právneho nástupcu právnickej osoby	100
§ 8 Účinná lútosť	108
§ 9 Zahľadanie odsúdenia	112
TRETIA ČASŤ TRESTY A OCHRANNÉ OPATRENIE	115
§ 10 Druhy trestov a ochranného opatrenia	115
§ 11 Zásady ukladania trestov a ochranného opatrenia	125
§ 12 Trest zrušenia právnickej osoby	136
§ 13 Trest prepadnutia majetku	141
§ 14 Trest prepadnutia veci	147
§ 15 Peňažný trest	150
§ 16 Trest zákazu činnosti	152
§ 17 Trest zákazu prijímať dotácie alebo subvencie	155
§ 18 Trest zákazu prijímať pomoc a podporu poskytovanú z fondov Európskej únie ..	158
§ 19 Trest zákazu účasti vo verejnom obstarávaní	160
§ 20 Trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku	163
§ 20a Zhabanie časti majetku	168

ŠTVRTÁ ČASŤ OSOBITNÉ USTANOVENIA O TRESTNOM KONANÍ PROTI PRÁVNICKÝM OSOBÁM		169
§ 21	Vzťah ku konaniu o správnom delikte	171
§ 22	Miestna príslušnosť	174
§ 23	Upovedomenie o začatí a skončení trestného stíhania	175
§ 24	Spoločné konanie	178
§ 25	Zmena, zrušenie a zánik právnickej osoby	179
§ 26	Obmedzujúce a zaisťovacie opatrenia	181
§ 27	Konanie v mene právnickej osoby v trestnom konaní	185
§ 28	Obhajca	192
§ 29	Výsluch, záverečné reči a posledné slovo	195
 PIATA ČASŤ VÝKON TRESTOV		197
§ 30	Výkon trestu zrušenia právnickej osoby	197
§ 31	Výkon trestu zákazu činnosti, trestu zákazu prijímať dotácie alebo subvencie, trestu zákazu prijímať pomoc a podporu poskytovanú z fondov Európskej únie a trestu zákazu účasti vo verejnom obstarávaní	199
§ 32	Výkon trestu zverejnenia odsudzujúceho rozsudku	202
§ 33	Podmienečné upustenie od výkonu zvyšku niektorých trestov	204
 ŠIESTA ČASŤ SPOLOČNÉ, PRECHODNÉ A ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA		206
§ 34	Osobitné ustanovenia o právnom styku s cudzinou	206
§ 35	Trovy	208
§ 36	209
§ 37	209
Čl. II	210
Čl. III	211
Čl. IV	213
Čl. V	216
Čl. VI	217
Čl. VII	217
Čl. VIII	218
Čl. IX	219
Čl. X	220
Čl. XI	220
Čl. XII	221
Čl. XIII	221
Čl. XIV	221
Čl. XV	222
Čl. XVI	222
Čl. XVII	222
Čl. XVIII	223
Čl. XIX	223
Čl. XX	223
Čl. XXI	224
Čl. XXII	224
Čl. XXIII	225
Čl. XXIV	226
Čl. XXV	226
Čl. XXVI	226
Čl. XXVII	227
Čl. XXVIII	227
Čl. XXIX	227
Čl. XXX	228
Čl. XXXI	228

Čl. XXXII	229	Čl. LX	251
Čl. XXXIII	230	Čl. LXI	252
Čl. XXXIV	233	Čl. LXII	252
Čl. XXXV	233	Čl. LXIII	252
Čl. XXXVI	233	Čl. LXIV	253
Čl. XXXVII	234	Čl. LXV	253
Čl. XXXVIII	235	Čl. LXVI	253
Čl. XXXIX	235	Čl. LXVII	254
Čl. XL	236	Čl. LXVIII	254
Čl. XLI	237	Čl. LXIX	255
Čl. XLII	239	Čl. LXX	255
Čl. XLIII	239	Čl. LXXI	255
Čl. XLIV	240	Čl. LXXII	256
Čl. XLV	242	Čl. LXXIII	256
Čl. XLVI	242	Čl. LXXIV	256
Čl. XLVII	243	Čl. LXXV	256
Čl. XLVIII	243	Čl. LXXVI	257
Čl. XLIX	243	Čl. LXXVII	257
Čl. L	244	Čl. LXXVIII	257
Čl. LI	244	Čl. LXXIX	258
Čl. LII	245	Čl. LXXX	258
Čl. LIII	245	Čl. LXXXI	258
Čl. LIV	246	Čl. LXXXII	259
Čl. LV	248	Čl. LXXXIII	259
Čl. LVI	249	Čl. LXXXIV	259
Čl. LVII	249	Čl. LXXXV	259
Čl. LVIII	250	Čl. LXXXVI	260
Čl. LIX	250	Čl. LXXXVII	260
Príloha k zákonu č. 91/2016 Z. z.			
ZOZNAM PREBERANÝCH PRÁVNE ZÁVÄZNÝCH AKTOV EURÓPSKEJ ÚNIE ...			261
Odkazy k textu zákona č. 91/2016 Z. z.			263
Použitá literatúra			264
Odborné časopisy			266
Zborníky			267
Elektronické pramene			268

Teoretické vymedzenie

Právnické osoby sú neoddeliteľnou a nevyhnutnou súčasťou ekonomík jednotlivých štátov. Tieto subjekty prinášajú zamestnanie, podporujú ekonomiku štátu a napomáhajú k zvýšeniu životnej úrovne. Ich existencia je teda nevyhnutná. Zároveň je však nevyhnutná aj právna regulácia týchto subjektov vrátane právnej regulácie ich činností. Právnická osoba musí byť regulovaná zákonom a musí vykonávať len zákonom dovolenú činnosť. V opačnom prípade je nutné zabezpečiť jej sankcionovanie. Právnickým osobám sú ponúkané zo strany štátu výhody, ktoré podporujú jej činnosť a v konečnom dôsledku to má mať pozitívny celospoločenský dosah. Avšak, ak právnická osoba vykonáva protiprávnu činnosť, je nutné zabezpečiť, aby takéto konanie bolo sankcionované a aby bolo takéto konanie do budúcnosti neprípustné a neohrozovalo tak spoločnosť a jej záujmy. Je nutné vyhnúť sa situácii, kedy budú právnické osoby páchať protiprávnu činnosť a nebude ich možné sankcionovať. V súčasnosti narastá počet prípadov, kedy sa právnické osoby dopúšťajú protiprávneho konania. Ich reálne sankcionovanie, ktoré by právnickým osobám spôsobilo primeranú ujmu ich protiprávnemu konaniu, je sporadické. Z tohto dôvodu je nevyhnutné existujúci sankčný aparát a právny základ sankcionovania právnických osôb uplatňovať v praxi.

Problematikou sankcionovania právnických osôb sa zaoberalo množstvo právnych teoretikov naprieč antickým Rímom až po dnešné dni. Spoločenské zmeny si vyžiadali v mnohých právnych oblastiach vytváranie či modifikovanie inštitútov, ktoré sú nástrojmi riešenia vzniknutej situácie. Takýmto inštitútom je aj trestná zodpovednosť právnických osôb, ktorá má byť prostriedkom ochrany spoločenských záujmov pred ich porušením alebo ohrozením. Cesta k tejto teórii nebola a ešte stále nie je jasne definovaná. Dôkazom sú spory vedené množstvom právnych teoretikov, ktorí buď myšlienku trestnej zodpovednosti podporujú a vítajú, alebo naopak zatracujú. Tento rozpor je vnímaný odlišne vzhľadom na kontinentálny typ právnej kultúry a anglosaský typ právnej kultúry. Kým v anglosaskom bolo právne prostredie naklonené myšlienke sankcionovať právnické osoby, tak táto myšlienka, ktorá rezonovala celou Európou, bola takmer až do 20. storočia odmietaná. Nie je však možné konštatovať, že anglosaský typ právnej kultúry túto teóriu akceptoval bez akýchkoľvek problémov. Avšak samotný systém práva v krajinách s týmto typom právnej kultúry je priaznivejší na vývoj tejto teórie. Ani kontinentálna Európa sa ale nevyhla myšlienkam sankcionovania, keďže v mnohých prípadoch si to vyžadovala situácia, a teda narastajúca kriminalita páchaná právnickými osobami. Európa musela čeliť novému fenoménu, s ktorým sa musela vysporiadať. Cesta však nebola ľahká, predovšetkým z dôvodu narušenia množstva právnych, priam dogmatických koncepcií, akou je individuálna zodpovednosť za zavinenie, ktorá patrí výlučne fyzickej osobe, alebo personalita trestu, v súlade s ktorou trest má postihovať výlučne fyzickú osobu, ktorá je vinou zo spáchania trestného činu. Otázkou bolo teda, akým spôsobom prelomiť uvedené dogmatické postihovania právnických osôb za ich protiprávnu činnosť. V Európe sa vyvinulo viacero koncepcií, ktoré sa snažili riešiť túto situáciu, v ktorej sa ocitlo trestné právo. Postupne vznikali modifikácie anglických modelov trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktoré sú považované za zrod tejto teórie. V európskych krajinách tak dochádzalo k rozdeleniu tejto teórie na riešenie cestou trestného práva a na riešenie cestou správneho práva. Trestnoprávne riešenie ponúkalo model pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorý akceptoval kolektívnu zodpovednosť a právnickým osobám umožňoval uloženie trestných sankcií. Druhým modelom bola nepravá trestná zodpovednosť právnických osôb, ktorá otázku zodpovednosti zachovala výlučne pri osobe fyzickej a právnickú osobu umožňovala sankcionovať v konaní vedenom popri osobe fyzickej a zároveň umožňovala uloženie kvázi trestnoprávnych sankcií. Druhý model mal byť akousi strednou cestou medzi akceptáciou a odmietaním trestnej zodpovednosti právnických osôb. Cesta riešenia zodpovednosti právnických osôb, upravená správnym právom, nenašla také presadenie ako trestnoprávne riešenie. Niektoré krajiny však presadili tento model predovšetkým z dôvodu zachovania doterajších dogmatických princípov. Je

možné konštatovať, že všetky tri riešenia našli svoje miesto v právnych poriadkoch európskych krajín. Okrem samotnej akceptácie teórie bolo však nutné riešiť množstvo parciálnych problémov počnúc rozsahom kriminalizácie, sankčným aparátom cez exempciu vybraných subjektov až po samotné konanie proti právnickej osobe. Tieto parciálne otázky jednotlivé právne poriadky riešili odlišným spôsobom. Zostala však zachovaná myšlienka potreby existencie nástroja, ktorý bude vedieť odpovedať na protiprávne konanie právnických osôb.

Samotná téma trestnej zodpovednosti právnických osôb je stále veľmi aktuálna, a to nielen v Slovenskej republike, ale v celoeurópskom, ba i celosvetovom meradle. Na európskom kontinente v posledných desaťročiach nastal „rozvoj“ podmienený skutočnou potrebou zaviesť trestnú zodpovednosť právnických osôb, pričom ako vzor pre zavedenie takejto úpravy slúži predovšetkým anglosaská právna úprava. Skutočná potreba je reprezentovaná neustálym rozvojom svetovej ekonomiky, kde právnické osoby zohrávajú nezastupiteľnú rolu, avšak zároveň sa im otvárajú čoraz väčšie príležitosti pre trestnú činnosť, ktorá je skrývaná za zložité štruktúry právnických osôb.

Trestná zodpovednosť právnických osôb je inštitútom, ktorý je akceptovaný a odmietaný zároveň. Značné množstvo právnych teoretikov zastáva názor, že existujú dôvody, pre ktoré táto teória nemá opodstatnenie a prieči sa doterajšiemu učeniu kontinentálneho typu právnej kultúry. Na strane druhej máme teoretikov, ktorí existenciu tohto inštitútu podporujú, pretože vidia možnosti objasňovania a sankcionovania trestnej činnosti právnických osôb.

Trestná zodpovednosť právnických osôb bola do slovenského právneho poriadku prijímaná dlhých šesť rokov. Avšak ani po šiestich rokoch (rok 2010) nedošlo k zastaveniu procesu prijímania takej úpravy, ktorá by mohla reálne sankcionovanie právnických osôb zaviesť. Jedným z dôvodov zdĺhavého legislatívneho procesu bola nejednotnosť v podstatných rozdieloch medzi individuálnou a kolektívnou zodpovednosťou, ako aj v iných zásadných otázkach.

Pravdou je, že takmer všetky štáty Európskej únie už majú trestnú zodpovednosť právnických osôb vo svojich právnych poriadkoch. V niektorých krajinách je tento inštitút reprezentovaný pravou trestnou zodpovednosťou právnických osôb (Česká republika), v iných to je model nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb (Slovenská republika). Napokon v niektorých krajinách poznajú mimotrestné sankcionovanie právnických osôb. Sankcionovanie právnických osôb je zahrnuté do správneho práva (Nemecko).

Dôvody, prečo prijať trestnú zodpovednosť právnických osôb, resp. prečo neprijať trestnú zodpovednosť právnických osôb, je možné zhrnúť do niekoľkých podstatných bodov, ktoré si predstavíme.

K dôvodom, prečo prijať trestnú zodpovednosť právnických osôb, je možné zaradiť:

Prvým a je možné domnievať sa, že aj tým najzásadnejším dôvodom, prečo je potrebné zaviesť trestnú zodpovednosť právnických osôb, je nárast celkovej, ako aj partikulárnej (napr. ekonomickej) kriminality páchanej právnickými osobami. „Hospodárska činnosť, v ktorej sfére dochádza najčastejšie k trestnej činnosti, sa uskutočňuje predovšetkým činnosťou právnických osôb. V súčasnej modernej priemyselnej spoločnosti narastá na význame reálna hospodárska moc právnických osôb v dôsledku javu, ktorému sa hovorí „globalizácie ekonomiky“. Zlúčením hospodárskych subjektov vznikajú celosvetovo pôsobiace korporácie, pričom v ich činnostiach sa môžu prejavovať a prejavujú mnohé protispoločenské aktivity. Tieto aktivity sa týkajú predovšetkým nasledujúcich oblastí:

- a) podvody a korupcia v oblasti verejných zákaziek,
- b) podvodné získanie úverov,
- c) rozvoj podvodných modelov kapitálových investícií,
- d) rôzne spôsoby krátenia alebo neplatenia daní, predovšetkým vykonávané prostredníctvom bankových prevodov do cudziny,
- e) rôzne spôsoby porušovania zákazov exportu a embarga,
- f) výroba, skladovanie, preprava, distribúcia a predaj výrobkov nebezpečných pre zdravie a život,

- g) „priemyselné“ znečisťovanie životného prostredia, resp. jeho zložiek (ovzdušia, vody, pôdy, hornín, organizmov, ekosystémov, energie), porušovanie požiadaviek ekologicky bezpečnej výroby,
- h) presun odpadu na územie iného štátu,
- i) tzv. pranie špinavých peňazí vykonávané investíciami do legálnej ekonomiky.“^[1]

Právnické osoby sú nevyhnutnou súčasťou ekonomík jednotlivých krajín. Často sú právnickým osobám zo strany štátu poskytované rôzne výhody s cieľom udržania podniku, organizačnej zložky právnickej osoby na danom území. Právnická osoba však následne disponuje takou silou, že dokáže mať vplyv na rozhodnutia niektorých orgánov, resp. niektoré povinnosti právnickej osoby sú „tolerované“. Narastajúca ekonomická sila a vplyv sa odrážajú niekedy aj v páchaní trestnej činnosti, ktorú je miestami takmer nemožné sankcionovať. Právnické osoby sa dopúšťajú tak úmyselnej trestnej činnosti, ako aj nedbanlivostnej trestnej činnosti. Nemožnosť sankcionovania spočíva nielen v sankcionovaní, ale aj v samotnom odhaľovaní a vyšetrovaní trestnej činnosti právnických osôb. Počas odhaľovania je možné naraziť na neprekonateľné prekážky, ako napríklad zložité štruktúry právnických osôb so sídlom vo viacerých krajinách sveta. Za tieto zložité štruktúry sa skrývajú jednotlivci, ktorí by mohli byť podozriví zo spáchania daného trestného činu. Realita je však taká, že vypátranie jednotlivca je takmer nemožné a v konečnom dôsledku dôjde k zastaveniu trestného stíhania, ak vôbec trestné stíhanie bolo začaté. Práve trestná zodpovednosť právnických osôb ponúka možnosť postihnúť právnickej osoby bez potreby vypátrania jednotlivca. „Trestná zodpovednosť právnických osôb môže vyplniť medzeru sankcionovania tam, kde nie je možné vyvodiť individuálnu zodpovednosť. K tomuto javu „bariér individuálnej trestnej zodpovednosti“ dochádza tam, kde relevantné rozhodnutia vo vnútri právnických osôb sú prijímané kolektívnymi orgánmi, alebo tam, kde vo vnútri právnickej osoby nie sú vytvorené dostatočne transparentné a jednoznačné štruktúry umožňujúce vyvodiť individuálnu trestnú zodpovednosť. Takéto neprehľadné vzťahy sú niekedy dôsledkom hrubej nedbanlivosti, niekedy sú však vopred zámerne vytvárané v snahe uniknúť trestnej zodpovednosti, čo býva označované ako „organizovaná nezodpovednosť“. Trestné stíhanie konkrétnych fyzických osôb potom spravidla stroskotáva na dôkazných problémoch pri preukazovaní súvislosti medzi konaním a následkom.“^[2]

Podobný názor zastáva aj Čentéš, ktorý sa domnieva, že ekonomický rozvoj má popri pozitívach aj negatíva, a to predovšetkým v páchaní protiprávnej činnosti v oblasti životného prostredia, korupcie. Problematickou oblasťou sa stáva organizovaný zločin; problémy sú aj s kvalitou a kvantitou tovaru a pod. Autor uzatvára svoju úvahu tým, že vyvodenie trestnej zodpovednosti voči fyzickým osobám je v prípade vyššie uvedenej protiprávnej činnosti nedostačujúce, pretože potrestané fyzické osoby sú nahradené inými a právnická osoba tak môže pokračovať v páchaní trestnej činnosti.^[3]

Taktiež je potrebné zdôrazniť, že činnosť právnickej osoby môže byť podnetnom na páchanie protiprávnej činnosti jednotlivcom. „Aktuálna ťažká situácia na trhu práce zvyšuje tlak na zamestnancov. Zamestnanci sa môžu ocitnúť pod nátlakom z obavy zo straty pracovného miesta, zo strachu zo straty vysokého platu, z obavy do pádu do sociálnej siete, na druhej strane určite existujú aj prípady, kedy bola právnická osoba založená s cieľom spáchania trestného činu a jej zamestnanci na tomto spáchaní dobrovoľne a aktívne spolupracujú.“^[4] Prepojenosť, resp. vzťahy medzi právnickou osobou a jej personálnou štruktúrou môžu byť vytvorené s úmyslom,

[1] JELÍNEK, J. 2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 81 – 82

[2] MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA, F. 2001. *Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda*. In *Trestní právo*. 2001. r. 6. č. 3, s. 11

[3] Porov.: ČENTĚŠ, J., PALKOVIČ, J., ŠTOFFOVÁ, Z. 2001. *Trestná zodpovednosť právnických osôb*. In *Justičná revue*. 2001, r. 53, č. 4, s. 418

[4] Porov.: ČENTĚŠ, J., PALKOVIČ, J., ŠTOFFOVÁ, Z. 2001. *Trestná zodpovednosť právnických osôb*. In *Justičná revue*. 2001, r. 53, č. 4, s. 83

aby boli čo najkomplikovanejšie, aby tak bolo znemožnené odhaľovanie trestnej činnosti. Fyzické osoby pôsobiace v štruktúrach právnických osôb niekedy nemajú ani na výber konania, o čom svedčí aj predstavený citát.

Konkrétne podmienky vzniku zodpovednosti právnickej osoby za trestný čin má každá krajina určené odlišne, aj keď podstata je vždy zachovaná. Je možné konštatovať, že inštitút trestnej zodpovednosti právnických osôb je vhodným nástrojom proti narastajúcej kriminalite právnických osôb. Tento inštitút ponúka sankcie, resp. kvázi trestnoprávne sankcie, ktoré môžu byť právnym následkom trestných činov právnických osôb. Existenciou a aplikáciou tohto inštitútu je možné sa vyhnúť situácii, že nebude nikto potrestaný za trestný čin. Sankcie samozrejme musia zodpovedať ohrozenému spoločenskému záujmu. Po celom svete je možné sledovať ekologickú kriminalitu alebo aj počítačovú kriminalitu a iné druhy páchané práve právnickými osobami. Aj tieto príklady jednoznačne potvrdzujú, že trestnej zodpovednosti právnických osôb je potrebné dať zelenú a zároveň, že po legislatívnej stránke takúto úpravu je potrebné zvládnuť na odbornej a vysokej úrovni.

Druhým z dôvodov pre zavedenie trestnej zodpovednosti právnických osôb je nedostatočná mimotrestná právna úprava. Sankcionovanie právnických osôb je obsiahnuté v iných právnych odvetviach, ako napríklad občianske právo, obchodné právo či správne právo. Príkladom nám môže byť zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (Živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, ktorý v § 63 a § 64 stanovuje pokuty v súvislosti s neoprávneným podnikaním:

„§ 63: Fyzickej osobe alebo právnickej osobe, ktorá prevádzkuje bez živnostenského oprávnenia činnosť, ktorá je predmetom voľnej živnosti, živnostenský úrad uloží pokutu až do 1659 eur.

§ 64: Fyzickej osobe alebo právnickej osobe, ktorá prevádzkuje bez živnostenského oprávnenia činnosť, ktorá je predmetom remeselnej živnosti alebo viazanej živnosti, živnostenský úrad uloží pokutu až do 3319 eur.“

Zastáva sa názor, že roztrieštenosť neumožňuje efektívne postihovanie právnických osôb za ich protiprávne konanie. Existuje množstvo zákonov upravujúcich konkrétne oblasti (podnikanie, ochrana prírody, stavebníctvo, odpad a pod.), v ktorých sú obsiahnuté tak znenia správnych deliktov, ako aj sankcie. Prílišná roztrieštenosť neumožňuje efektívne aplikovanie týchto právnych predpisov na konkrétne situácie. Preferuje sa trestná úprava obsiahnutá buď v trestnoprávných kódexoch alebo trestná úprava v podobe osobitného právneho predpisu, pričom v oboch možnostiach bude obsiahnutá tak hmotnoprávna, ako aj procesnoprávna časť problematiky. Otázkou je aj to, aký je dôvod, že mimotrestná právna úprava nie je vo veciach sankcionovania právnických osôb postačujúca. Odpoveďou by mohla byť roztrieštenosť v rôznych právnych odvetviach, nedostatočné/neadekvátne sankcie vo vzťahu k následkom protiprávneho konania, slabá úprava zodpovednosti ako znaku zavinenia a pod. K dôvodom, prečo nie je možné považovať administratívnoprávnu zodpovednosť právnických osôb za dostačujúcu, sa vyjadril aj Král. K charakteristickým znakom nedostačujúcej administratívnej úpravy patria:

- a) „Roztrieštenosť, nejednotnosť, komplikovaná previazanosť,
- b) absencia jednotlivých inštitútov všeobecnej povahy (napr. zásady trestnej zodpovednosti, pravidiel pre ukládanie sankcií, vymedzenie zániku trestnosti a okolností vylučujúcich protiprávnosť),
- c) úprava procesných pravidiel, podľa ktorých sa postupuje pri odhaľovaní deliktov, ich prejednávaní a ukladaní sankcií za ne. Táto úprava je čiastková a nedokonalá,
- d) systém sankcií pôsobí náhodným dojmom, zďaleka nekorešponduje všetkým možnostiam ako tieto delikty postihovať a úplne absentuje ich vzájomná previazanosť.“^[5]

[5] KRÁL, V.2002. *K trestní odpovědnosti právnických osob - východiska, obsah a systematika zákonné úpravy*. In *Trestněprávní revue*. 2002, č. 8, s. 222

V pomeroch Slovenskej republiky je v správnom práve obsiahnutá objektívna zodpovednosť právnickej osoby, čo umožňuje priame sankcionovanie právnickej osoby za protiprávne konanie. Polemikou teda je, či sa vôbec Slovenská republika musela vydať cestou zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb. Avšak mnohé medializované kauzy v rámci našej krajiny dokazujú, že trestnoprávna úprava je nevyhnutná a že je nutná existencia prísnych sankcií. Sankcie správneho práva často nezodpovedajú ohrozeniu chráneného spoločenského záujmu. „V prospech zavedenia trestnej zodpovednosti právnických osôb z dôvodov nedostatočných možností administratívneho postihu môžeme uviesť, že správne právo je vybudované na zásade objektívnej zodpovednosti absolútnej, čo znamená, že niektoré správne delikty právnickej osoby nevyžadujú zavinenie a zároveň vylučujú možnosť „oslobodenia“. Ďalším argumentom znejúcim v prospech úpravy tejto problematiky trestným právom je fakt, že v správnom práve, s ohľadom na sociálne dôsledky správnych sankcií, sa častejšie uplatňuje zásada oportunity ako zásada legality a dochádza tak k prejednávaniu len tých prípadov, ktorých prejednanie sa javí účelné.“^[6]

Čiastkovým dôvodom, ktorý zaznieva v prospech trestného práva než správneho práva, je aj procesná stránka oboch možností. Má sa za to, že trestnoprocesná možnosť je obširnejšia a poskytuje viacero procesných inštitútov na uplatnenie práv. „Trestné právo procesné (zásada prezumpcie nevinny, zákaz reformationis in peius...). Trestné konanie disponuje účinnjšími procesnými prostriedkami k objasneniu skutku a trestné právo procesné upravuje širokú škálu použiteľných dôkazných prostriedkov, pričom ich výpočet v trestnom poriadku je demonštratívny a nebráni vyhľadaniu a vykonaniu iných, ktoré môžu pomôcť objasniť skutok. Taktiež preto sa zdá byť trestnoprávna úprava deliktnej zodpovednosti právnických osôb vhodnejšia a účinnejšia. Hmotnoprávne a procesné podmienky v režime trestného práva poskytujú lepšie záruky dodržiavania zákonnosti než tie, ktoré existujú v správnom konaní.“^[7] Trestná úprava zodpovednosti právnických osôb je obsiahlejšia aj vo veci náhrady škody poškodenému. Trestné právo procesné poskytuje poškodenému širokú plejádu práv, ktorými disponuje naprieč celým trestným konaním a ktoré môže samozrejme uplatňovať. Trestnoprávna úprava práv poškodeného je komplexnejšia a prehľadnejšia ako v prípade správneho práva.

Taktiež rozoznávame stav, kedy je sankcionovanie upravené v rôznych právnych odvetviach. Príkladom je úprava trestného činu^[8] a deliktu neoprávneného podnikania zároveň obsiahnutá tak v trestnom práve, ako aj v správnom práve, a to konkrétne v už predstavenom živnostenskom zákone. Existencia trestného činu a deliktu neoprávneného podnikania vo vzťahu k právnickým osobám poukazuje na roztrieštenosť a neefektívnosť právneho poriadku vo veci sankcionovania. Prvou možnosťou je sankcionovanie pokutou v zmysle správneho práva. Druhá možnosť je sankcionovanie prostredníctvom trestu odňatia slobody v duchu trestného práva, kedy však musí byť odhalený a odsúdený konkrétny vinník, a teda len fyzická osoba. Treťou možnosťou je opäť oblasť trestného práva a možnosť postihnúť právnickú osobu kvázi trestnoprávnou sankciou zhabania peňažnej čiastky.

Existujú teda tri možnosti postihovania za predstavené protiprávne konanie, avšak samotné sankcionovanie je vo všetkých troch prípadoch veľmi náročné. Kým v prípade ochranného opatrenia zhabania peňažnej čiastky, čo reprezentuje nepravú trestnú zodpovednosť právnických osôb v slovenskom právnom poriadku, doposiaľ nedošlo k aplikácii existujúcej úpravy, tak v prípade trestu odňatia slobody je nutné pre eventúálnu možnosť uloženia trestu odňatia slobody nájsť fyzickú osobu zodpovednú za spáchanie tohto trestného činu, čo je, ako sme uviedli, miestami nemožné z dôvodu zložitých štruktúr právnických osôb. V prípade sankcionovania správny právom je uvedená sankcia podľa môjho názoru málo odstrašujúca a právnické osoby niekedy pri vykonávaní svojich podnikateľských aktivít a pripravovaní rozpočtov priam počítajú s uloženou peňažnou sankciou. Je teda vhodné a vzhľadom na konkrétne prípady aj nevyhnutné, aby existovala právna úprava trestnej zodpovednosti právnických osôb.

[6] JELÍNEK, J.2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha:Linde, 2007. s. 96

[7] MUSIL, J.2000. Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne? In *Trestní právo*. 2000, r. 5 č. 7 – 8, s. 173

[8] Skutková podstata trestného činu neoprávneného podnikania je obsiahnutá v § 251 TZ.

Je potrebné zdôrazniť, že nepostačuje len akceptácia teórie trestnej zodpovednosti právnických osôb, ale dôležitá je aj efektívnosť uplatňovania, s čím súvisí aj komplexná úprava obšiahnutá v jednom právnom odvetví.

Tretím argumentom, ktorý dáva trestnej zodpovednosti právnických osôb zelenú, je členstvo v medzinárodných zoskupeniach. Slovenská republika nie je výnimkou, keďže je plnohodnotným členom organizácií, ako je Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) alebo Rada Európy a napokon je aj členom EÚ. Všetky uvedené medzinárodné organizácie predstavili množstvo dokumentov, ktoré priamo či nepriamo prikazujú zavedenie trestnej, resp. netrestnej zodpovednosti právnických osôb, pričom ponechávajú krajinám voľnosť pri výbere niektorého z modelov. Dokumenty vyžadujú, aby členské štáty zaviedli sankcie, ktoré budú dostatočne primerané, účinné a odstrašujúce. Uvedené medzinárodné dokumenty, ktorých súčasťou je aj Slovenská republika, boli už v tejto publikácii predstavené a analyzované. Cieľom množstva medzinárodných dokumentov je, aby bol postup v členských krajinách podobný, ak nie identický, čo sa týka sankcionovania právnických osôb za ich protiprávnu činnosť. Samotný fakt, že táto otázka je riešená aj na medzinárodnej úrovni, dosvedčuje potrebu a akceptáciu inštitútu trestnej zodpovednosti právnických osôb. Z pohľadu Slovenskej republiky je možné konštatovať a zároveň pozitívne vnímať, že Slovenská republika si prijatím zákona č. 224/2010 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým bola zavedená nepravá trestná zodpovednosť právnických osôb, splnila svoje záväzky vyplývajúce z členstva v medzinárodných organizáciách^[9]. Tento fakt je vnímaný pozitívne tak dovnútra, ako aj navonok voči medzinárodnému spoločenstvu. Konkrétnym medzinárodným dokumentom, ktoré obsahujú zmienku o zavedení adekvátnych sankcií, sa budeme venovať v inej časti komentára. Medzinárodné dokumenty, ktorých je Slovenská republika súčasťou, by však nemali byť výlučným dôvodom zavedenia trestnej zodpovednosti. Predovšetkým by mali prevládať dôvody potreby postihovania a sankcionovania právnických osôb za ich protiprávne konanie.

K dôvodom, prečo nepriať trestnú zodpovednosť právnických osôb, je možné zaradiť:

Prvým z dôvodov, prečo nepriať trestnú zodpovednosť právnických osôb, je fakt, že právnická osoba je právnou fikciou, je osobou, ktorá je vytvorená na základe zákona, a teda nemôže disponovať vôľovou zložkou potrebnou na naplnenie objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu, ktorá je obligatórnym znakom. „Fiktívna subjektivita právnických osôb je vybudovaná na téze predstaviteľa historicko-právnej školy Friedricha Karla von Savignyho, ktorý poprel reálnosť právnických osôb. Právnické osoby sú fikciou, sú umelým výtvorom, ktorý nemá reálny podklad. Je preto vylúčené, aby figurovali ako páchatelia trestných činov.“^[10] Striktne sa teda preferuje uplatňovanie individuálnej zodpovednosti za zavinenie. Tento fakt potvrdzuje aj definícia zavinienia uvedená v TZ. Existuje teda rozpor medzi individuálnou a kolektívnou zodpovednosťou.

Skutočnosťou je, že väčšina európskych krajín prelomila zásadu individuálnej zodpovednosti a akceptuje kolektívnu zodpovednosť. Väčšina európskych krajín teda prelomila latinskú zásadu *societas delinquere non potest*, ktorá vyjadruje, že právnická osoba nie je „schopná“ konať, pretože absentuje jej vôľová zložka. Právnická osoba teda nemôže byť páchatelom trestného činu, a teda je vylúčené, aby bola sankcionovaná v zmysle trestnoprávných sankcií. „Odporcovia trestnej zodpovednosti právnických osôb tvrdia, že právnická osoba nekoná v trestnoprávnom zmysle. Teda tak, ako to vyžaduje objektívna stránka skutkovej podstaty trestného činu. Právnická osoba, podľa ich názorov, koná vždy sprostredkovanou, t.j. koná za ňu fyzická osoba, resp. ľudský faktor. A toto sprostredkované konanie im nemôže byť pričítané a nemôže

[9] Bližšie pozri tiež: MARKOVÁ, V. Trestná zodpovednosť právnickej osoby v slovenskom trestnom práve. In Policajná teória a prax, 2011, roč. 20, č. 1, str. 35 – 45. ISSN 1335-1370

[10] MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA, F. 2001. Úvahy o trestnej zodpovednosti právnických osôb de lege ferenda. In Trestní právo. 2001. r. 6. č. 3, s. 12

ani založiť ich trestnú zodpovednosť.^[11] Riešenie tohto problému je možné viacerými spôsobmi. Jednak je tu zavedenie kolektívnej zodpovednosti, možnosť akceptácie teórie pripočítateľnosti a napokon možnosť sankcionovania právnickej osoby, ktorá je v postavení zúčastnenej osoby kvázi trestnoprávnou sankciou s tým, že sa zachová individuálna zodpovednosť za zavinenie. Posledné spomenuté riešenie predstavuje model nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorý je aj súčasťou slovenského TZ.

Predstavený argument, ktorý je proti zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osôb, je teoretický a oproti nemu stojí argument týkajúci sa narastajúcej ekonomickej kriminality páchanej právnickými osobami s nutnou potrebou zavedenia aparátu vrátane sankcií, ktoré budú môcť právnické osoby prísne postihovať za ich protiprávnu činnosť. Všeobecne sa zastáva názor, že keď rozoznávame zodpovednosť právnickej osoby občianskoprávnu, správnu alebo obchodnú, prečo by nebolo možné túto zodpovednosť postaviť aj na trestnoprávnu úroveň a umožniť tak trestnú zodpovednosť právnických osôb.

Druhým zásadným argumentom proti zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osôb je možnosť, že uložené sankcie, ako právny následok trestného činu právnickej osoby, budú mať v konečnom dôsledku dosah na tretie osoby. Táto skutočnosť by tak v konečnom dôsledku postihovala osoby, ktoré nemali žiaden vplyv a dosah na protiprávnu činnosť vykonávanú právnickou osobou, resp. orgánmi právnickej osoby. Išlo by predovšetkým o zamestnancov, ktorí nemajú dosah na rozhodovaciu, kontrolnú, resp. inú zásadnú činnosť právnickej osoby. Zavedenie kolektívnej viny by malo dosah aj na „nevinné“ fyzické osoby. „Trestnoprávny postih môže mať dosah aj na osoby, ktoré delikt nezavinili ani z nedbanlivosti. Trestnoprávne sankcie môžu mať negatívne sociálne dôsledky, predovšetkým pri likvidácii právnickej osoby. Záujem štátu na trestnom postihu páchatel'ov trestného činu sa môže dostať do kolízie s inými spoločenskými záujmami, a to so záujmami rovnako významnými (sociálny mier, zabezpečenie zamestnanosti).“^[12] Opačným názorom však je, že aj tieto „nevinné“ fyzické osoby v končenom dôsledku profitovali z hospodárskeho prospechu v dôsledku protiprávneho konania právnickej osoby a nemalo by sa teda prihliadať na skutočnosť, že trestom pre právnickú osobu môžu byť postihnuté aj iné osoby. Negatívnym dôsledkom uložených sankcií sa dá podľa Musila zabrániť: „Brániť im je možné stanovením vhodných kritérií pre ukládanie trestov a uvážlivo aplikáciou v praxi. Hrozba týchto dôsledkov pre zúčastnené fyzické osoby môže stimulovať ich aktivitu pri kontrole činnosti právnickej osoby a posilniť prevenciu deliktneho konania.“^[13] Jasným zákonným vymedzením a správnu aplikáciou je teda možné odstrániť prípadné negatívne dôsledky sankcií na tretie osoby.

Tento závažný problém bol predmetom debát aj v prípade šesťročného legislatívneho procesu prijímania trestnej zodpovednosti právnických osôb do slovenského právneho poriadku. Aj súčasná úprava v prípade kvázi trestnoprávnej sankcie zhabania majetku pamätá na „dôležitý verejný záujem“, ktorý môže byť dôvodom neuloženia tejto kvázi trestnoprávnej sankcie. V takomto prípade sa uloží ochranné opatrenie zhabania peňažnej čiastky. Problematickým sa však javí výklad pojmu *dôležitý verejný záujem*. Príkladom by mohol byť dosah na zamestnancov právnickej osoby, ktorí by prišli v dôsledku uloženia sankcie o zamestnanie a podobne.

Problematickou oblasťou je vnímaná aj zásada personalita trestu, kedy má trest výlučne postihovať len osobu, ktorá spáchala trestný čin. Množstvo právnych teoretikov sa domnieva, že existenciou trestnej zodpovednosti právnických osôb, a predovšetkým ich sankcionovaním, nebude dodržiavaná zásada personalita trestu.

Tretím argumentom je dostačujúca mimotrestná úprava. Jedným z dôvodov odmietania trestnej zodpovednosti právnických osôb je, že: „Zavedenie iného druhu zodpovednosti právnických osôb (než trestnej zodpovednosti) nedeformuje tradičné princípy trestnej

[11] JELÍNEK, J.2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha:Linde, 2007. s. 98

[12] JELÍNEK., J.2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha:Linde, 2007. s. 100

[13] MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA, F.2001. *Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda*. In *Trestní právo*. 2001. r. 6. č. 3, s. 12

zodpovednosti, predovšetkým princíp „*nulla crimen sine culpa*“, princíp individuálnej trestnej zodpovednosti a princíp „*ne bis in idem*“.^[14] Je potrebné zdôrazniť, že v drivej väčšine krajín EÚ bola prijatá trestná zodpovednosť právnických osôb a tento inštitút je aj uplatňovaný na konkrétne prípady a zostal zachovaný aj zmysel uvedených zásad.

Ide predovšetkým o úpravu obsiahnutú v správnom práve, ktorá je považovaná za dostačujúcu. Príkladom môže byť už vyššie uvedené sankcionovanie prostredníctvom živnostenského zákona. Je však otázne, či správne konanie poskytuje zúčastneným subjektom také možnosti uplatnenia a obhajovania práv, ako to je v prípade trestného konania. Na strane druhej sa veľa teoretikov prikláňa k riešeniu zodpovednosti správnym právom z dôvodu rýchlejšieho a menej nákladného konania. Do tohto argumentu môžeme zahrnúť aj názory teoretikov, ktorí presadzujú myšlienku, že trestné právo je *ultima ratio*, a teda krajný prostriedok riešenia zodpovednosti právnických osôb. V tomto duchu je preferovaná zodpovednosť upravená normami správneho práva pred tou upravenou normami trestnoprávnymi. Vychádza sa z dostatočného postihovania právnických osôb prostredníctvom iných právnych odvetví (občianske, správne, obchodné), ktoré by bolo eventuálne upravené predovšetkým v oblasti vymedzenia sankcií vrátane zásad ich ukladania. Opačným názorom je tvrdenie: „Momentálne novodobé výtoky technológie a komplikovanosť v organizácii spoločnosti s jasnou dominanciou v prerozdelení funkcií a úloh a samotného prepojenia medzi nimi vytvorili nové situácie nebezpečenstva, kde trestné právo, chápané ako *Ultima ratio* právneho systému, je volané, aby zasiahlo.“^[15] Predstavený citát zdôrazňuje, že aj keď je trestné právo krajným prostriedkom v právnom systéme, je vhodný čas, aby reagovalo na aktuálnu situáciu, kedy je prostredníctvom právnických osôb, prostredníctvom úloh a funkcií jednotlivých zložiek právnickej osoby páchaná protiprávna činnosť, ktorá je len s ťažkosťou objasňovaná. Odpoveďou na takéto konanie právnických osôb by mala byť práve trestná zodpovednosť právnických osôb.

Zároveň je potrebné odmietnuť myšlienky, že na potrestanie právnických osôb nie je potrebná trestná zodpovednosť, pretože sa právnické osoby svojím protiprávnym konaním vystavujú sankciám, ako napríklad strata zákazníkov, zníženie obratu, pokles akcií na trhu s cennými papiermi, poškodenie dobrého mena spoločnosti alebo strata dôvery spotrebiteľov. Tieto sankcie nie je v žiadnom prípade možné porovnávať s trestnoprávnymi sankciami a taktiež tieto sankcie v drivej väčšine prípadov nezodpovedajú následku protiprávneho konania právnickej osoby.

Posledným z argumentov proti zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osôb je tvrdenie, že zavedením trestnej zodpovednosti dôjde k nadmernému zaťaženiu už aj tak zaťažených súdov a orgánov činných v trestnom konaní. Môžeme sa však domnievať, že vyriešením zaťaženosti súdov nezavedením trestnej zodpovednosti právnických osôb nedôjde k vyriešeniu zlej situácie v súdnictve, ktoré je zaťažené množstvom prípadov. Pre vyriešenie tejto situácie je potrebné hľadať iné komplexnejšie riešenia.

Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb je bez pochyb prínosom pre právny poriadok Slovenskej republiky. Zákon vytvára teoretický základ pre možnosť aplikácie v praktickej rovine. Zákon definuje všetky podstatné atribúty nevyhnutné pre využívanie v praxi. Zákon zodpovedá medzinárodným štandardom.

Samotný text zákona o TZPO je tvorený 37 paragrafovými ustanoveniami, pričom dôležité postavenie v rámci hmotnoprávnej, ale aj procesnoprávnej časti zohrávajú ustanovenia Trestného zákona a Trestného poriadku, ktoré sa aplikujú subsidiárne.

[14] JELÍNEK, J. 2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 102

[15] GUARDIOLA LAGO, M. J. 2004. *Responsabilidad penal de las personas jurídicas y alcance del art. 129 del Código penal*. Valencia: Tirant lo blanch, 2004. s. 33

ZÁKON

o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov

**zákon č. 91/2016 Z. z.
z 13. novembra 2015**

[v znení zákona č. 272/2016 Z. z. (nepriamo), č. 316/2016 Z. z., č. 106/2018 Z. z. (nepriamo), č. 161/2018 Z. z., č. 30/2019 Z. z. (nepriamo), č. 214/2019 Z. z., č. 474/2019 Z. z., č. 288/2020 Z. z., č. 299/2020 Z. z. (nepriamo) a č. 312/2020 Z. z.]

Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone:

Čl. I

PRVÁ ČASŤ

ÚVODNÉ USTANOVENIA

§ 1

Predmet zákona a jeho vzťah k iným zákonom

(1) Tento zákon upravuje základy trestnej zodpovednosti právnických osôb, druhy trestov, ich ukládanie a trestné konanie proti právnickým osobám.

(2) Ak tento zákon neustanovuje inak a ak to povaha veci nevyklučuje, na trestnú zodpovednosť právnickej osoby a tresty a ochranné opatrenie ukladané právnickej osobe sa vzťahuje Trestný zákon a na trestné konanie proti právnickej osobe sa vzťahuje Trestný poriadok.

Súvisiace ustanovenia: § 2 - Pôsobnosť zákona, § 3 - Trestné činy právnických osôb, § 4 - Trestná zodpovednosť právnickej osoby, § 5 - Vylúčenie trestnej zodpovednosti niektorých právnických osôb, § 6 - Páchateľ, spolupáchateľ, účastník, § 7 - Trestná zodpovednosť právneho nástupcu právnickej osoby, § 8 - Účinná ľútosť, § 9 - Zahľadanie odsúdenia, § 10 - Druhy trestov a ochranného opatrenia, § 11 - Zásady ukládania trestov a ochranného opatrenia, § 12 - Trest zrušenia právnickej osoby, § 13 - Trest prepadnutia majetku, § 14 - Trest prepadnutia veci, § 15 - Peňažný trest, § 16 - Trest zákazu činnosti, § 17 - Trest zákazu prijímať dotácie alebo subvencie, § 18 - Trest zákazu prijímať pomoc a podporu poskytovanú z fondov Európskej únie, § 19 - Trest zákazu účasti vo verejnom obstarávaní, § 20 - Trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku, § 20a - Zhabanie časti majetku, § 21 - Vzťah ku konaniu o správnom delikte, § 22 - Miestna príslušnosť, § 23 - Upovedomenie o začatí a skončení trestného stíhania, § 24 - Spoločné konanie, § 25 - Zmena, zrušenie a zánik právnickej osoby, § 26 - Obmedzujúce a zaisťovacie opatrenia, § 27 - Konanie v mene právnickej osoby v trestnom konaní, § 28 - Obhajca, § 29 - Výsluch, záverečné reči a posledné slovo, § 30 - Výkon trestu zrušenia právnickej osoby, § 31 - Výkon trestu zákazu činnosti, trestu zákazu prijímať dotácie alebo subvencie, trestu zákazu prijímať pomoc a podporu poskytovanú z fondov Európskej únie a trestu zákazu účasti vo verejnom obstarávaní, § 32 - Výkon trestu zverejnenia odsudzujúceho rozsudku, § 33 - Podmienené upustenie od výkonu zvyšku niektorých trestov, § 34 - Osobitné ustanovenia o právnom styku s cudzinou, § 35 - Trovy

Súvisiace predpisy: Ústava Slovenskej republiky, zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, zákon č. 423/2015 Z. z. o štatutárnom audite a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, zákon č. 387/2015 Z. z. o jednotnom informačnom systéme v cestnej doprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov,

zákon č. 128/2015 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 292/2014 Z. z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení zákona č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z., zákon č. 474/2013 Z. z. o výbere mýta za užívanie vymedzených úsekov pozemných komunikácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 144/2013 Z. z. o obchodovaní s určenými výrobkami, ktorých držba sa obmedzuje z bezpečnostných dôvodov a ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov, zákon č. 133/2013 Z. z. o stavebných výrobkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave, zákon č. 530/2011 Z. z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov, zákon č. 392/2011 Z. z. o obchodovaní s výrobkami obranného priemyslu a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 362/2011 Z. z. o liekoch a zdravotníckych pomôckach a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 324/2011 Z. z. o poštových službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 203/2011 Z. z. o kolektívnom investovaní, zákon č. 183/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí o peňažnej sankcii v Európskej únii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 525/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, zákon č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 514/2009 Z. z. o doprave na dráhach, zákon č. 513/2009 Z. z. o dráhach a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 492/2009 Z. z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 186/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 185/2009 Z. z. o stimuloch pre výskum a vývoj a o doplnení zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva, zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 92/2008 Z. z. o komoditnej burze a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov, zákon č. 569/2007 Z. z. o geologických prácach (geologický zákon), zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 330/2007 Z. z. o registri trestov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní), zákon č. 218/2007 Z. z. o zákaze biologických zbraní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 538/2005 Z. z. o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 473/2005 Z. z. o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o súkromnej bezpečnosti), zákon č. 171/2005 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach, zákon č. 15/2005 Z. z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 8/2005 Z. z. o správcoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 725/2004 Z. z. o podmienkach prevádzky vozidiel v premávke na pozemných komunikáciách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 657/2004 Z. z. o tepelnej energetike, zákon č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 581/2004 Z. z. o zdravotných poisťovniach, dohľade nad zdravotnou starostlivosťou a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych

pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 541/2004 Z. z. o mierovom využívaní jadrovej energie (atómový zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, zákon č. 467/2002 Z. z. o výrobe a uvádzaní liehu na trh, zákon č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach, zákon č. 429/2002 Z. z. o burze cenných papierov, zákon č. 215/2002 Z. z. o elektronickom podpise a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov, zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch), zákon č. 78/1992 Zb. Slovenskej národnej rady o daňových poradcov a Slovenskej komore daňových poradcov, zákon č. 71/1992 Zb. Slovenskej národnej rady o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov, zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon), zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností, zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov, zákon č. 51/1988 Zb. Slovenskej národnej rady o banskej činnosti, výbušnínach a o štátnej banskej správe, zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, zákon č. 256/1998 Z. z. o ochrane svedka v znení neskorších predpisov, zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov, zákon č. 549/2003 Z. z. o súdnych prokurátoroch v znení neskorších predpisov, zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediálnych úradníkoch v znení neskorších predpisov, zákon č. 586/2003 Z. z. o advokácii v znení neskorších predpisov, zákon č. 371/2004 Z. z. o sídlach a odvodoch súdov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch v znení neskorších predpisov, zákon č. 650/2005 Z. z. o vykonaní príkazu na zaistenie majetku alebo dôkazov v Európskej únii v znení neskorších predpisov, zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu v znení neskorších predpisov, zákon č. 183/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí o peňažnej sankcii v Európskej únii, zákon č. 272/2016 Z. z. o dôveryhodných službách pre elektronické transakcie na vnútornom trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o dôveryhodných službách), zákon č. 316/2016 Z. z. o uznávaní a výkone majetkového rozhodnutia vydaného v trestnom konaní v Európskej únii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 106/2018 Z. z. o prevádzke vozidiel v cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 161/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, zákon č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zákon č. 214/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, zákon č. 474/2019 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 288/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 299/2020 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, zákon č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Z dôvodovej správy: V úvodnom ustanovení sa upravuje predmet zákona a jeho vzťah k iným zákonom. Predmetom zákona je úprava základov trestnej zodpovednosti právnických osôb, druhov trestov ukladaných právnickým osobám za spáchané trestné činy a osobitosti trestného konania proti právnickým osobám.

V odseku 2 sa upravuje subsidiárne použitie Trestného zákona vo vzťahu k trestnej zodpovednosti právnickej osoby a Trestného poriadku vo vzťahu ku konaniu voči právnickej osobe, ak zákon neustanovuje inak a ak to povaha veci nevyklučuje.

Komentár k § 1

K odseku 1

1. Ustanovenie odseku 1 vymedzuje predmet zákona, ako aj základy TZPO, jednotlivé tresty, spôsob ich ukladania, ako aj samotný priebeh trestného konania proti PO. Predstavená všeobecná konštatácia predmetu je ďalej rozpracovaná v jednotlivých ustanoveniach zákona o TZPO. Ustanovením sa do právneho poriadku Slovenskej republiky zavádza kolektívna trestná zodpovednosť právnických osôb, ktorá „spolupôsobí“ s individuálnou trestnou zodpovednosťou fyzických osôb.^[16]

TZ vymedzuje pojem trest ako ujmu na osobnej slobode, majetkových alebo iných právach odsúdeného, ktorú môže uložiť páchatelovi len súd podľa tohto zákona za spáchaný trestný čin. Na ukladanie jednotlivých trestov sa vzťahujú konkrétne zásady, ktoré sú bližšie špecifikované v iných ustanoveniach zákona o TZPO. Trestným konaním sa rozumie zákonom upravený postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov tak, aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb.

2. Počiatky inštitútu trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktoré siahajú do Anglicka, sa postupne formovali a časom presadzovali aj na európskom kontinente, kde prevláda kontinentálny typ právnej kultúry založený na striktných zásadách. Čoraz viac si však európske spoločenstvo uvedomovalo, že moc a ekonomický záber právnických osôb je čoraz väčší a že tieto možnosti nie sú len efektívnym nástrojom pre jednotlivé ekonomiky. Právnické osoby si uvedomovali a uvedomujú svoj vplyv a svoju silu. Práve preto padol všeobecný konsenzus o potrebe bojovať proti protiprávnej činnosti právnických osôb. Partikulárna rôznorodosť upravovania jednotlivých právnych inštitútov v krajinách Európy spôsobila, že zodpovednosť právnických osôb, ako nový fenomén, naberala nové rozmery a dochádzalo tak k vytvoreniu niekoľkých modelov, z ktorých prevažovali dva trestnoprávne modely a jeden administratívno-právny model. Celoeurópske riešenie tejto problematiky postupne zavazovalo členské štáty príslušných organizácií k prijatiu niektoorej z úprav, ktoré budú vedieť odpovedať na protiprávnu činnosť právnických osôb. Diskusia v podobe dôvodov pre a proti prijatiu niektorého z modelov rozdelila právnych dogmatikov, ako aj politické elity na dva smery, pričom jeden zastával názor potreby prijatia trestnej zodpovednosti právnických osôb a druhý odmietal takéto riešenie, pretože to charakter kontinentálneho typu právnej kultúry neumožňuje. Kompromisom medzi týmito postojmi malo byť zavedenie nepravej trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktoré zachová zásadu individuálnosti fyzickej osoby za zavinenie. Toto parciálne riešenie však v prevažnej miere nebolo aplikované, a ak bolo, tak časom došlo k zavedeniu kolektívnej zodpovednosti, resp. zavedeniu súbežnej trestnej zodpovednosti právnickej osoby a fyzickej osoby. Okruh parciálnych problémov, ktorý je potrebné v tejto problematike vyriešiť, je pomerne široký. Nepostačuje len akceptácia samotnej teórie, ale je nutné vyriešiť rad otázok. Tieto otázky stáli aj pred kompetentnými orgánmi Slovenskej republiky, ktoré museli odpovedať na záväzky vyplývajúce z členstiev v medzinárodných organizáciách, ktoré v množstve dokumentov požadovali zaviesť sankcionovanie právnických osôb. Pred Slovenskou republikou teda stálo zásadne rozhodnutie, pričom bolo potrebné riešiť prelomenie trestnoprávných zásad, otázku rozsahu kriminalizácie, otázku imunity pre konkrétne subjekty, ktoré budú vyňaté z trestnej zodpovednosti právnických osôb a azda najdôležitejší okruh otázok, a teda

[16] TITTLVÁ, M. 2018. *Trestnoprávne sankcie ukladané fyzickým osobám*. Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2018, s. 23

otázky vytvorenia sankčného aparátu. Snahy Slovenskej republiky o zavedenie tejto zodpovednosti trvali takmer šesť rokov, počas ktorých dochádzalo k parciálnym zmenám v návrhoch, ako aj v komplexnom riešení trestnej zodpovednosti právnických osôb. Kým počiatočné návrhy z rokov 2004, 2005 a 2006 navrhovali zavedenie pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb, tak návrhy z rokov 2008 a 2009 sa už prikláňali k nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Analýzou jednotlivých návrhov môžeme konštatovať, že návrhy s pravou trestnou zodpovednosťou právnických osôb boli komplexnejšie a predurčovali lepšie možnosti sankcionovania právnických osôb za protiprávne konanie. Komparácia s vybranými krajinami, ktoré sú členmi EÚ, ako aj ostatných medzinárodných organizácií, ktorých dokumenty sa týkali zavedenia zodpovednosti právnických osôb, priniesla detailný pohľad na úpravy Španielskeho kráľovstva a Českej republiky. Obe krajiny prijímali túto úpravu odlišne a taktiež tento „boj“ o zavedenie teórie a modelu trestnej zodpovednosti právnických osôb bol komplikovaný a aj časovo náročný. Španielske kráľovstvo po prvýkrát vytvorilo možnosti trestnoprávneho sankcionovania právnických osôb už v roku 1995. Názory na túto úpravu v podobe nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorá bola čiastočne modifikovaná v roku 2003, boli opatrné a prevažne negatívne. Značná časť autorov sa prikláňala k riešeniu trestnoprávneho modelu, avšak v podobe pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb alebo úplne vylúčila trestnoprávne riešenie a priklonila sa k nemeckému a talianskemu modelu, ktorý je založený na sankcionovaní prostredníctvom správneho práva. Napokon v roku 2010 došlo k novelizácii Trestného kódexu a zavedeniu pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb s adekvátnymi sankciami pre právnické osoby, pričom tento model umožňoval sankcionovanie tak právnickej, ako aj fyzickej osoby za ten istý skutok. V prípade Českej republiky bola cesta prijímania trestnej zodpovednosti právnických osôb taktiež veľmi diskutovaná na poli akademickom a politickom. Diskusia, ktorá bola zavŕšená v roku 2012, kedy zákon nadobudol účinnosť, je považovaná za vhodný a komplexný model, ktorý môže byť efektívnym nástrojom v boji proti kriminalite páchanej právnickými osobami. Samozrejme, aj tu sa vyskytli parciálne problémy, ktoré sa budú musieť vyriešiť aplikáciu tohto inštitútu súdmi pri ich rozhodovacej činnosti. Aj česká právna úprava poskytuje široký sankčný aparát, a to s jasne vymedzenými subjektmi požívajúcimi imunitu voči tomuto druhu zodpovednosti. Úprava umožňuje súbežnú trestnú zodpovednosť právnickej a fyzickej osoby. Úprava je obsiahnutá v samostatnom zákone a rozoberá tak hmotnoprávnu, ako aj procesnoprávnu stránku veci.

3. Trestná zodpovednosť právnických osôb je rozporuplným inštitútom tak na vnútornej, ako aj medzinárodnej scéne. Analýzou poznatkov. Stručný historický exkurz priniesol pohľad na teóriu trestnej zodpovednosti právnických osôb tak v angloamerickom type právnej kultúry, ako aj v kontinentálnom type právnej kultúry. Táto teória sa vyvíjala a neustále sa aj vyvíja ako odpoveď na kriminalitu páchanú právnickými osobami. Dôvody proti zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osôb majú svoje opodstatnenie, no v mnohých prípadoch odmietavé postoje boli prelomené, pretože jednotlivé štáty zaviedli trestnú zodpovednosť právnických osôb. Výnimkou v tomto prípade nie je ani Slovenská republika, ktorá prijala úpravu nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Žiaľ, v prípade Slovenskej republiky nie je možné hovoriť o efektívnosti. Od účinnosti tejto úpravy, teda od 1. septembra 2010, úprava nebola v praxi aplikovaná. Úprava trestnej zodpovednosti právnických osôb bola prijímaná do právneho poriadku od roku 2004. Okrem návrhu z roku 2010 a 2014 boli všetky legislatívne návrhy neúspešné.^[17] Neúspech je potrebné hľadať predovšetkým v odmietavom prístupe vo veciach vzniku kolektívnej zodpovednosti a možnosti zasiahnuť sankciou aj tretie osoby, ako napríklad aj zamestnancov. Osobne sa však domnievam, že dôvodom neprijatia bola aj nedostačujúca politická vôľa. Prepojenosť právnických osôb, často braných ako hybný faktor ekonomiky s politickou mocou, je evidentná. Svedčia o tom viaceré medializované kauzy našich

[17] MARKOVÁ, V. Trestná zodpovednosť právnickej osoby v slovenskom trestnom práve. In Policajná teória a prax, 2011, roč. 20, č. 1, str. 35 – 45.

najväčších politických predstaviteľov. Tam, kde nie je vôľa, môžu existovať akékoľvek prostriedky na boj proti kriminalite právnických osôb a v konečnom dôsledku aj tak nebudú aplikovateľné. Osobne si myslím, že ďalším dôvodom neaplikácie tohto inštitútu bol aj nedostatočný dialóg s akademickou obcou a právnymi teoretikmi, ktorí mali určite čo povedať k jednotlivým návrhom. Samozrejme táto spolupráca je namieste počas prípravy samotného návrhu, inak nie je možné očakávať nič iné ako len kritiku. Úprava z roku 2010, ako píše Záhora, bola ušitá horúcou ihlou: „O uvedenom návrhu nebolo vykonané medzirezortné pripomienkové konanie. Podľa čl. 9 Legislatívnych pravidiel vlády SR sa návrh zákona prerokuje s príslušnými orgánmi a inštitúciami v pripomienkovom konaní. Predkladateľ zverejní návrh zákona na pripomienkové konanie na Portáli právnych predpisov. Predmetný návrh nebol zverejnený na pripomienkové konanie ani na stránke ministerstva spravodlivosti, ani na Portáli právnych predpisov. Ďalší sled prerokovania bol tiež veľmi rýchly. Predmetný materiál bol na rokovaní vlády prerokovaný 3. 2. 2010, do Národnej rady SR doručený 12. 2. 2010, spoločná správa výborov bola spracovaná 26. 4. 2010 a návrh bol prerokovaný v druhom a schválený v treťom čítaní v ten istý deň (27. 4. 2010), už dva týždne predtým, ako bola stanovená lehota na prerokovanie vo výboroch (do 12. 5. 2010).“^[18] Prioritným dôvodom prijatia tejto úpravy bolo údajne neplnenie si medzinárodných záväzkov, pričom termín už bol takmer prekročený. Je však možné oponovať, keďže kompetentné orgány mali dostatočne dlhý čas na vytvorenie návrhov a ich schválenie v takej podobe, aby sa dali v praxi aj aplikovať. V rámci dôvodovej správy sa spomína účel prijatia právnej úpravy v podobe modelu nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb: „Účelom navrhovanej úpravy Trestného zákona je zaviesť do právneho poriadku Slovenskej republiky sankcionovanie právnických osôb prostredníctvom noriem trestného práva, ak došlo v súvislosti s ich činnosťou k spáchaniu trestného činu tak, ako je to popísané v predkladanom návrhu zákona.“^[19] Bolo to skutočne tak? Bolo účelom tejto úpravy sankcionovanie právnických osôb alebo len expresné naplnenie si medzinárodných záväzkov? Osobne sa domnievam, že účel bol akýkoľvek, len nie sankcionovanie právnických osôb za ich protiprávne konanie. Záhora sa zamýšľa aj nad ďalším aplikačným problémom v súvislosti s právnou úpravou z roku 2010: „Trestný poriadok umožňuje uložiť zhabanie peňažnej čiastky a zhabanie majetku aj bez návrhu prokurátora (§ 289 odsek 1 TP). Vzhľadom na to, že slovenské trestné konanie je najmä po rekodifikácii od roku 2006 sporové trestné konanie, v ktorom sudca v zásade nevykonáva dokazovanie, ale len hodnotí jednotlivé dôkazy, kladím si otázku, ako bude v konkrétnom prípade postupovať súd, keď prokurátor nepodá návrh a súd dospeje k názoru, že sú splnené dôvody na uloženie ochranného opatrenia voči právnickej osobe. Preberie úlohu obžaloby súd a bude niesť dôkazné bremeno? Nie je to krok späť k inkvizičnému procesu?“^[20] Odpoveď je jednoznačná. Prokurátor ako *dominus litis* je oprávnený na podanie obžaloby a v tomto prípade návrhu na uloženie jedného z dvoch ochranných opatrení. Dostávame sa taktiež k porušeniu latinskej zásady *nemo iudex sine actore*, ktorá vyjadruje, že bez žalobcu niet sudcu.

Ďalšou problematickou oblasťou návrhu z roku 2010 bolo zaradenie právnickej osoby do trestného konania ako zúčastnenej osoby. Napriek posilneniu práv zúčastnenej osoby je možné domnievať sa, že postavenie a práva obvineného v trestnom konaní umožňujú adekvátnejšie uplatňovanie práv tejto osoby naprieč celému trestnému konaniu.

[18] ZÁHORA, J. 2010. *Ukladanie trestných sankcií právnickým osobám v Slovenskej republike*, In *Kriminalistika: štvrtletník pro kriminalistickou teórii a praxi*. roč. 43, č. 4, 2010, s. 14

[19] Dôvodová správa k zákonu č. 224/2010 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, s. 1

[20] ZÁHORA, J. 2010. *Ukladanie trestných sankcií právnickým osobám v Slovenskej republike*, In *Kriminalistika: štvrtletník pro kriminalistickou teórii a praxi*. roč. 43, č. 4, 2010, s. 14 – 15

4. Ďalším problematickým okruhom bol nedostačujúci sankčný aparát. Jednotlivé predkladané návrhy od roku 2004 počítali s iným rozsahom trestných sankcií. Posledné dva z roku 2008 a 2010 už počítali len s kvázi trestnoprávnymi sankciami v podobe ochranných opatrení. Dve ochranné opatrenia z úpravy z roku 2010 nie sú určite dostačujúcim aparátom ako odpoveď na protiprávne konanie právnických osôb. Samotné medzinárodné dokumenty odporúčajú aj iné sankcie. Príkladom môže byť: „Rámcové rozhodnutie o boji proti korupcii v súkromnom sektore v čl. 6. Sankcie proti právnickým osobám ustanovuje nasledujúci katalóg sankcií:

- a) vylúčenie z nároku na štátne dávky alebo podporu;
- b) dočasné alebo trvalé vylúčenie z vykonávania podnikateľskej činnosti;
- c) nariadenie súdneho dozoru;
- d) súdny príkaz k likvidácii.

Podobné sankcie obsahuje aj Rámcové rozhodnutie o útokoch na informačné systémy. Ďalšie Rámcové rozhodnutie Rady o boji proti pohlavnému zneužívaniu detí a detskej pornografii, okrem štyroch sankcií pre právnické osoby týkajúce sa korupcie v súkromnom sektore, stanovuje v čl. 7 aj ďalšiu sankciu, a to dočasné alebo trvalé zatvorenie prevádzok, ktoré boli použité na spáchanie trestného činu.^[21] Žiaden z medzinárodných dokumentov však neprikazuje zavedenie len týchto sankcií. Každá krajina teda môže ísť nad rámec medzinárodných dokumentov, ktoré odporúča jednotlivým členským štátom prijať. Aj pre Slovenskú republiku platilo zavedenie primeraných, odstrašujúcich a účinných sankcií. Aj v tomto prípade bolo teda náročné hovoriť o tom, že Slovenská republika si splnila svoje záväzky vyplývajúce z medzinárodných dokumentov.

Z dôvodovej správy k úprave z roku 2010 taktiež vyplýva, že autor návrhu by sa radšej priklonil k riešeniu prostredníctvom noriem správneho práva alebo občianskeho práva: Záväzok právnej zodpovednosti právnických osôb za trestné činy fyzických osôb so zastupovacími, rozhodovacími a kontrolnými oprávneniami, alebo pri ktorých zanedbali tieto fyzické osoby so zastupovacími, rozhodovacími a kontrolnými oprávneniami náležitý dohľad alebo kontrolu voči fyzickým osobám, ktoré tieto trestné činy spáchali a boli právnickej osobe pri spáchaní trestného činu podriadené a konali v jej mene, nevyžaduje zavedenie trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb, avšak štyri uvedené dokumenty (Dohovor Rady Európy o praní špinavých peňazí, 1990, Dohovor Rady Európy o praní špinavých peňazí a financovaní terorizmu, 2005, Rámcové rozhodnutie Rady o uznávaní peňažných sankcií, 2005 a Rámcové rozhodnutie Rady o uznávaní konfiškácií, 2006) vyžadujú uznanie rozhodnutí cudzích orgánov s trestnoprávnou povahou vo veciach peňažných sankcií a prepadnutia majetku voči právnickým osobám orgánmi Slovenskej republiky. V jednom prípade ide o cudzie rozhodnutia vydané zmluvnými štátmi Dohovoru Rady Európy o praní špinavých peňazí, v dvoch ďalších prípadoch o cudzie rozhodnutia vydané členskými štátmi Európskej únie. „Pokiaľ by Slovenská republika nebola viazaná tromi uvedenými dokumentmi, mohla by bez väčších problémov zaviesť občianskoprávnu, prípadne administratívno-právnú zodpovednosť právnických osôb za trestné činy spáchané fyzickými osobami v jej prospech, formou inštitútov primeraného finančného zadosťučinenia a vydania prospechu z trestného činu (prípadne modifikované vydanie bezdôvodného obohatenia).“^[22] Slovenský právny poriadok rozoznáva objektívnu zodpovednosť právnickej osoby, ktorá je upravená správnym právom. Je ale táto úprava dostačujúca? Odrádza právnické osoby od protiprávnej činnosti? Aj tentokrát však musíme konštatovať, že to tak nie je. Úprava správneho práva je značne roztrieštená v mnohých zákonoch a predovšetkým sankcie nie sú adekvátne protiprávnemu konaniu právnickej osoby.

[21] ZÁHORA, J. 2010. *Ukladanie trestných sankcií právnickým osobám v Slovenskej republike*, In *Kriminalistika: štvrtletník pro kriminalistickou teórii a praxi*. roč. 43, č. 4, 2010, s. 15

[22] Dôvodová správa k zákonu č. 224/2010 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, s. 3

Zvyčajne si právnická osoba, napr. v prípade stavebných činností, zahrnie prípadnú peňažnú sankciu už do rozpočtu a s takýmto konaním príslušných orgánov počíta. Aj o tom svedčia mnohé medializované kauzy čiernych stavieb s pokutou a dodatočným legalizovaním. Trestnoprávne riešenie v podobe nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb nebolo dostatočujúce, môžeme teda konštatovať, že právnické osoby na Slovensku sa nemusia obávať. Prípady, kedy by mohla byť úprava trestnej zodpovednosti právnických osôb aj reálne aplikovaná, je dostatok. Od znečisťovania životného prostredia cez stavebnú činnosť, korupciu a farmaceutické spoločnosti je príkladov viac než dosť. Bolo teda nevyhnutné prikloniť sa k úprave, ktorá by ponúkla reálne možnosti sankcionovania právnických osôb.

Potrebu zmeny vyjadrila aj hodnotiaca správa Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), ktorá v rámci hodnotiacej správy kritizuje Slovensko za neefektívny systém sankcionovania právnických osôb:

„Najzávažnejším zisteným nedostatkom je dlhodobá absencia efektívnej zodpovednosti právnických osôb v právnom poriadku Slovenskej republiky. OECD v hodnotiacej správe vzalo na vedomie, že vláda Slovenskej republiky sa v Akčnom pláne boja proti podvodom, schválenom v máji 2012, zaviazala predložiť novú právnu úpravu trestnej zodpovednosti právnických osôb do konca roku 2013.“^[23]

Na inom mieste hodnotiaca správa uvádza, že:

„Pracovnej skupine spôsobuje najväčšie obavy pretrvávajúca absencia trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorá 12 rokov od nadobudnutia účinnosti Dohovoru v Slovenskej republike ešte stále nie je upravená“ a zároveň uvádza, že „Slovenská republika musí prioritne zaviesť zodpovednosť právnických osôb, aby bolo možné stíhať právnické osoby za trestné činy poskytovania úplatkov zahraničným verejným činiteľom, vrátane poskytovania úplatkov“.

Aj uvedené bolo impulzom pre zodpovedné orgány pripraviť zákon, ktorý úspešne prejde legislatívnym procesom a bude efektívnym nástrojom v boji proti právnickým osobám a ich protiprávnej činnosti.

2. Skôr, než pristúpime k zadefinovaniu pojmu trestná zodpovednosť právnických osôb, je potrebné vymedziť kategóriu právna zodpovednosť. Vo všeobecnosti je možné pojem právna zodpovednosť vymedziť ako: „*Nevyhnutnosť subjektu zodpovedať za svoje správanie, niesť dôsledky svojho konania.*“^[24] Gerloch definuje právnu zodpovednosť ako: „*Zvláštnu formu právneho vzťahu, v ktorom dochádza na základe porušenia právnej povinnosti k vzniku právnej povinnosti sankčnej povahy.*“^[25] Ottová zároveň dodáva: „*Právna zodpovednosť sa spája so vznikom novej - sekundárnej právnej povinnosti, ktorá nastupuje ako dôsledok porušenia pôvodnej právnej normy. V takomto chápaní je zodpovednosť sankčnou povinnosťou, povinnosťou niesť sankciu. Zodpovednosť teda splyva so sankciou.*“^[26] Sankcia je vo všeobecnosti chápaná ako ujma, ktorá smeruje a postihuje ten subjekt, ktorý porušil primárnu povinnosť, teda právnu normu, resp. inú povinnosť vyplývajúcu z právnej normy. Cieľom sankcie môže byť:

- a) reštitúcia (súkromné právo),
- b) reparácia (súkromné právo),
- c) satisfakcia (súkromné právo),

[23] Hodnotiaca správa Slovenskej republiky v rámci Fázy 3 zameraná na praktické vykonávanie Dohovoru OECD o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách; 15. júna 2012

[24] OTTOVÁ, E. 2004. Teória práva. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2004, s. 192

[25] VEČEŘA, M., GERLOCH, A., SCHLOSSER, H., BERAN, K., RUDENKO, S. 2007. Teória práva. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, Poradca podnikateľa, spol. s.r.o., 2007, s. 144

[26] OTTOVÁ, E. 2004. Teória práva. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2004, s. 193

d) represia (verejné právo).

Právna zodpovednosť má svoj obsah, ktorý zahŕňa:

- a) „predvídané nepriaznivé následky (ten, kto nedodrží právnu povinnosť, bude zaťažovaný predvídanými právnymi následkami konkrétnej povahy),
- b) prvok štátneho donútenia, ktorý je excelentným znakom právnej normy a kvalitatívne ju tak vyčleňuje z iných druhov, systémov noriem.“^[27]

Teória práva ponúka niekoľko základných členení právnej zodpovednosti. V prvom prípade to je členenie právnej zodpovednosti na:

- a) subjektívnu zodpovednosť a
- b) objektívnu zodpovednosť.

Subjektívna zodpovednosť je zodpovednosť za zavinené protiprávne konanie, či už úmyselné alebo nedbanlivostné, komisiívne alebo omisiívne.

Objektívna zodpovednosť je zodpovednosť za protiprávny stav bez ohľadu na zavinenie. „Zvykne sa charakterizovať aj ako zodpovednosť za výsledok, ktorým je určitý protiprávny stav alebo zodpovednosť za náhodu alebo náhodnú škodu. Zodpovednosť tu vzniká aj vtedy, keď zodpovednostný subjekt nevie, ani nemôže a nemusí vedieť o vzniku protiprávneho stavu.“^[28] Príkladom objektívnej zodpovednosti je zodpovednosť subjektu v spojitosti so škodou, ktorá vznikla pri nebezpečnej prevádzke, ako napríklad výbušniny či plyn. Prevádzkovateľ je tu zodpovedný za škodu a ujmu, ktoré vznikli v rámci prevádzky tretím osobám.

Teória práva rozlišuje taktiež záväzkovú zodpovednosť, ktorá vyplýva z porušenia povinnosti to záväzkoprávneho vzťahu, prioritne zo zmluvy. Príkladom je zodpovednosť za dodávku vadného tovaru a podobne.

Okrem záväzkovej zodpovednosti teória práva pozná aj mimozáväzkovú zodpovednosť, ktorá je zodpovednosťou vychádzajúcou z porušenia právnej povinnosti, ktorá je stanovená právnou normou.^[29]

Ottová napokon rozlišuje dva druhy právnej zodpovednosti:

- a) „Verejnoprávnu, ku ktorej sa zaraďuje zodpovednosť trestná, správna (administratívna), disciplinárna, prípadne aj zodpovednosť ústavná,
- b) súkromnoprávnu (najmä zodpovednosť za spôsobenú škodu, zodpovednosť za nemajetkovú ujmu, zodpovednosť z omeškania a pod.).“^[30]

Z analýzy pojmu právna zodpovednosť môžeme vyvodiť jednoznačný záver, že teória práva rozoznáva viacero druhov právnej zodpovednosti. Je to predovšetkým trestnoprávna, administratívna a občianska zodpovednosť, ktoré môžu ovplyvniť aj právnické osoby.

5. Trestná zodpovednosť právnických osôb prináša do oblasti práva množstvo otázok. Samotné zavedenie takejto zodpovednosti je dosť komplikované, predovšetkým pokiaľ ide o kontinentálny typ právnej kultúry. Právo, rovnako ako aj iné spoločenské disciplíny, sa rozvíja, napreduje, s čím súvisí aj vytváranie nových inštitútov, resp. dotváranie a vylepšovanie už tých, ktoré existujú. Trestná zodpovednosť právnických osôb predstavuje jednu z najaktuálnejších tém, ktorá je debatovaná tak na akademickej pôde, medzi odborníkmi, na politickej

[27] VEČEŘA, M., GERLOCH, A., SCHLOSSER, H., BERAN, K., RUDENKO, S. 2007. Teória práva. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, Poradca podnikateľa, spol. s r.o., 2007, s. 144

[28] OTTOVÁ, E. 2004. Teória práva. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2004, s. 193

[29] Pozri bližšie: OTTOVÁ, E. 2004. Teória práva. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2004, s. 193 – 194

[30] OTTOVÁ, E. 2004. Teória práva. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2004, s. 194

scéne, ako aj laikmi a širokou verejnosťou. Najčastejšie kladenou otázkou je: Prečo zaviesť trestnú zodpovednosť právnických osôb? A tou druhou: Ak zaviesť, tak v akej podobe? Významným predmetom skúmania je aj otázka kriminalizácie právnických osôb. Narastajúca ekonomická sila právnických osôb sa odráža aj v narastajúcej kriminalite páchanej zo strany právnických osôb. Táto skutočnosť by sa mala odraziť nielen v prijatí trestnej zodpovednosti právnických osôb, ale aj v adekvátnom a efektívnom sankcionovaní ich protiprávnej činnosti. Okruh trestných činov, za ktoré by mala byť právnická osoba zodpovedná, by mal rovnako zodpovedať narastajúcej ekonomickej kriminalite a zároveň by mal byť efektívnym nástrojom ochrany spoločenských záujmov chránených zákonom.

Téma trestnej zodpovednosti právnických osôb je veľmi aktuálna nielen na európskom kontinente, ale aj v celosvetovom meradle. Je potrebné poznamenať, že väčšina štátov Európskej únie má túto úpravu obsiahnutú vo svojich právnych poriadkoch. Aby sme sa neobmedzovali len na štáty EÚ, tak aj niektoré iné štáty Európy, ako je napríklad Švajčiarsko, Chorvátsko, Nórsko, majú zavedenú trestnú zodpovednosť právnických osôb. Aj v štátoch ako Rusko, Ukrajina či Moldavsko je téma postihovania právnických osôb za ich protiprávne konanie veľmi aktuálna.^[31]

6. Vymedziť pojem trestnej zodpovednosti právnických osôb je značne komplikované, a to najmä z dôvodu, že nejestuje jednotný názor o tomto druhu sankcionovania za protiprávne konanie právnických osôb. Mnohé európske krajiny prechádzajú z jedného modelu na iný, a to nie z dôvodu chybnéj úpravy, ale z dôvodu narastajúcej ekonomickej kriminality, ktorá je produkovaná predovšetkým právnickými osobami, v čom sa odráža potreba nových foriem sankcionovania ich protiprávnej činnosti. Najzásadnejším problémom, a to nielen pri definovaní trestnej zodpovednosti právnických osôb, bola stáročia existujúca zásada založená na individuálnom zavinení fyzickej osoby. Výnimkou v tomto prípade nebola ani Slovenská republika, ktorej trestné právo bolo založené na individuálnej zodpovednosti za zavinenie a vylúčenie právnickej osoby ako páchatel'a trestného činu.^[32] Problematickým sa javilo prelomenie tejto zásady a zavedenie kolektívnej zodpovednosti ako priamej zodpovednosti právnických osôb za spáchané trestné činy. Uvedená dilema spôsobovala, že množstvo národných zákonodarných zborov členských štátov EÚ váhalo s prijatím pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Docent Lewische sa k prijatiu trestnej zodpovednosti právnických osôb v Rakúskej republike postavil skepticky práve z dôvodu prelomenia zásady individuálnej zodpovednosti: „Okrem toho, že prijatím trestnej zodpovednosti právnických osôb sa nutne rozpadá štruktúra tradičnej trestnej zodpovednosti, ohľadom nejasnosti skutkových podstat (a tým pádom pružnosti hraníc použitia tohto trestnoprávneho nástroja) môže dôjsť – ako názorne ukazuje neustále sa rozširujúca škála trestných činov amerického federálneho súdu – k zníženiu miery právnej istoty.“^[33] Podľa autora citátu je vhodné, aby boli jasne vymedzené limity trestnej zodpovednosti právnických osôb, pretože zavedením tohto inštitútu ide o značný zásah do právneho poriadku a trestnoprávnej teórie zároveň. Autor nabáda k jasnej formulácii hraníc aplikovateľnosti tohto inštitútu a poukazuje, že samotná existencia trestnej zodpovednosti právnických osôb nespočíva len v prelomení zásady individuálneho zavinenia fyzickej osoby, ale aj vo vymedzení rozsahu kriminalizácie a sankcií za tieto trestné činy. Trestná zodpovednosť právnických osôb bola v Rakúskej republike prijatá v roku 2006 v podobe pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Veľmi dlho váhajúcim štátom bola práve Slovenská republika,

[31] Porov.: JELÍNEK, J. 2008. Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání. In Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2008 [2013-02-02]. Dostupné na internete: <http://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx>

[32] Porov.: IVOR, J. a kolektív. 2010. *Trestné právo hmotné: Všeobecná časť*. 2 vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2010. s. 123 – 124

[33] LEWISCH, P., PARKER J. 2001. *Strafbarkeit der juristischen Person?* Wien: Ludwig-Boltzman-institut für Gesetzgebungspraxis und Rechtsanwendung, 2001. s. 10

ktorá sa veľmi dlho nevedela vyrovnáť s prekážkami zavedenia príslušnej právnej úpravy a trvalo jej dlho, kým príslušnú právnu úpravu prijala.

V súčasnosti je možné konštatovať, že kolektívna zodpovednosť právnickej osoby prenikla aj do teórie trestného práva, v zmysle čoho sa zaviedla osobitná zásada vzťahujúca sa na trestnú zodpovednosť právnickej osoby za podmienok stanovených osobitným zákonom – do 30. 6. 2016 bolo trestné právo založené len na trestnej zodpovednosti fyzickej osoby, ktorá ako jediný subjekt mohla byť trestne zodpovedná. Po prijatí zákona č. 91/2016 Z. z. sa okrem fyzickej osoby stala aj právnická osoba trestne zodpovednou, pričom z jej trestnej zodpovednosti zároveň vyplynuli ďalšie skutočnosti, ktoré túto zásadu dopĺňajú a ovplyvňujú. Tieto skutočnosti zároveň vytvárajú nové zásady so vzťahu k posudzovaniu trestnej zodpovednosti právnickej osoby. Ide o nasledovné zásady:

- a) Zásada súbežnej a nezávislej trestnej zodpovednosti fyzických a právnických osôb – § 4 ods. 4 zákona o TZPO konštatuje, že trestná zodpovednosť právnickej osoby nie je podmienená vyodením trestnej zodpovednosti voči fyzickej osobe a nie je podmienená ani zistením, ktorá konkrétna fyzická osoba konala v rozpore so zákonom. Táto zásada sa však uplatní len v prípade, že ide o trestný čin vymedzený v § 3 zákona o TZPO. Ide taktiež o vymedzenie určitého osamostatnenia právnickej osoby od fyzickej osoby vo vzťahu k trestnej zodpovednosti v prípade, že sa nedokáže z nejakých dôvodov vymedziť trestná zodpovednosť voči fyzickej osobe.
- b) Zásada pričítateľnosti činu právnickej osobe – ide o vyjadrenie princípu určitej „zodpovednosti“ právnickej osoby na spáchanom trestnom čine, pričom ide o odlišný pojem, ako je zavinenie. Ide len o určitú fikciu zavinenia právnickej osoby, v zmysle ktorej sa právnickej osobe pričíta porušenie alebo ohrozenie záujmu chráneného TZ spôsobom, ktorý upravuje zákon č. 91/2016 Z. z. Pričítateľnosť sa právnickej osobe vyvodzuje na základe chybného výkonu, ktorý nastal v rámci jej činnosti tak, ako to vyplýva z vymedzenia trestnej zodpovednosti právnickej osoby.
- c) Zásada prechodu zodpovednosti právneho nástupcu právnickej osoby – ide o novú zásadu trestného práva, ktorá vyplynula z trestnej zodpovednosti právnickej osoby. V rámci trestnej zodpovednosti fyzickej osoby platí, že ak páchatel zomrie, dochádza k zániku trestnosti, resp. k zániku trestu. V prípade, že je vedené trestné stíhanie, tak toto musí byť zastavené z dôvodu neprípustnosti. V rámci TZPO však bola upravená nová zásada, v zmysle ktorej „trestná zodpovednosť právnickej osoby nezaniká vyhlásením konkurzu, vstupom do likvidácie, jej zrušením alebo zavedením nútej správy.“ V tomto prípade prechádza trestná zodpovednosť na všetkých právnych nástupcov právnickej osoby, pričom sa to vzťahuje aj na nevykonané tresty. Nie je však možné, aby táto trestná zodpovednosť prešla aj na fyzickú osobu.^[34]

7. Za vznik teórie trestnej zodpovednosti právnických osôb je potrebné považovať Anglicko, a teda anglosaský typ právnej kultúry. Angloamerický systém právnej kultúry je možné považovať za počiatok tejto teórie, ktorá sa postupne presadzovala a aj modifikovala v Európe a teda aj v európskom – kontinentálnom type právnej kultúry. Náuka o tejto problematike sa presúvala na európsky kontinent, kde sa ďalej rozvíjala. „Tradične existovali a existujú v oblasti trestnej zodpovednosti právnických osôb dva právne systémy, ktoré sú od seba jednoznačne odlišené. Tým prvým je právny systém kontinentálnej Európy, kde sa uplatňuje princíp „*societas delinquere non potest*,“ a tým druhým je systém *comonn law*, ktorý je viac zameraný na pragmatické otázky ako na tie dogmatické a umožňuje tak trestnú zodpovednosť právnických osôb v prípadoch, kedy je to podľa povahy trestného činu možné.“^[35] Z tohto dôvodu je možné rozlišovať dva pramene trestnej zodpovednosti právnických osôb. Tým prvým

[34] MARKOVÁ, V., STRÉMY, T. Trestné právo hmotné. Všeobecná časť. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. s. 20

[35] GUARDIOLA LAGO, M. J. 2004. *Responsabilidad penal de las personas jurídicas y alcance del art. 129 del Código penal*. Valencia: Tirant lo blanch, 2004. s. 33

prameňom je anglo-americký typ právnej kultúry založený na niekoľkých teóriách aplikujúcich sa na trestnú zodpovednosť právnických osôb. Druhým prameňom je kontinentálny typ právnej kultúry a v ňom existujúce modely trestnej zodpovednosti právnických osôb.

8. Teoretické základy trestnej zodpovednosti právnických osôb nachádzame v anglo-americkom systéme práva, v rámci ktorého je reprezentovaná trestná zodpovednosť právnických osôb v podobe viacerých teórií či doktrín. Vo Veľkej Británii je teória trestnej zodpovednosti právnických osôb vybudovaná na princípe *actus non facit reum, nisi mens sit rea*, ktoré je možné preložiť ako samo konanie nečiní človeka vinným, pokiaľ nekonal so zlým úmyslom. „Vo všetkých systémoch *common law* je predpokladom založenia trestnej zodpovednosti uznanie viny podmienenej preukázaním úmyslu (*intention*), vedomej viny (*knowledge*) alebo tzv. hrubej nedbanlivosti (*gross recklessness*) ako súčasť *elementu mens rea* – vymedzenie viny.“^[36] Na základe uvedeného k otázke viny je možné rozlišovať niekoľko doktrín viažucich sa na trestnú zodpovednosť právnických osôb:

- a) **Teória strict liability** – Trestná zodpovednosť založená na tzv. strict liability v podstate prezentuje absolútnu zodpovednosť. Pri tejto teórii platí, že: „Právnická osoba je zodpovedná za určité konkrétne konanie, ktoré však musí mať predvídateľný následok. Nevyžaduje sa teda konkrétna forma zavinenia. Aby bolo možné dosiahnuť požadovaný následok, nedostatok zavinenia právnickej osoby vychádza z konštrukcie, podľa ktorej sa právnickej osobe pripočíta následok zavinený fyzickou osobou.“^[37]
- b) **Doktrína vicarious liability** je doplnkom k prvej uvedenej doktríne, a teda k strict liability. Táto doktrína býva označovaná aj ako zástupná, resp. delegovaná zodpovednosť. Táto teória: „Taktiež predstavuje zodpovednosť právnickej osoby za konanie jej pracovníkov ako určitú formu spresnenia vzťahu medzi uvedenou konajúcou fyzickou osobou a právnickou osobou, a to do tej miery, že sa prihliada k organizačnej štruktúre právnickej osoby. Pôjde napríklad o vzťah vedúceho zamestnanca zodpovedného za riadenie a kontrolu (starostlivosť riadneho hospodára – due diligence system) a zamestnanca, ktorý koná v záujme onoho vedúceho, pritom sa dopustí protiprávneho konania. V takomto prípade zodpovedajú za protiprávne konanie v trestnoprávnom slova zmysle tak vedúci zamestnanec, pokiaľ je členom vedenia právnickej osoby, ako aj konkrétna právnická osoba, ktorej sa konanie podriadeného zamestnanca, resp. vedúceho zamestnanca pripočíta.“^[38]
- c) **Teória alter ego** – Táto teória je postavená na nasledovných faktoch: „Obligatórnym prvkom trestnej zodpovednosti je zavinenie zložené z vedomostnej a vôľovej zložky. Konanie sa pripočítava priamo právnickej osobe. Závislosť na konaní fyzickej osoby pretrváva aj pri tomto modeli, ale len v podobe zodpovednosti za konanie vedúcich pracovníkov, ktorí majú riadiacu a kontrolnú právomoc. V tomto prípade pôjde teda skôr o osamostatnenie zodpovednosti v podobe samostatnej sankcie a nezávislého konania proti právnickej osobe a fyzickej osobe ako o skutočnú nezávislosť z hľadiska trestnej zodpovednosti.“^[39] Táto teória je považovaná za nezávislú formu zodpovednosti vo vzťahu k zodpovednosti fyzickej osoby. Kritickú stránku tejto teórie predstavuje myšlienka, že korporátne štruktúry napr. v podobe holdingových spoločností obmedzia používanie alebo aj vylúčia

[36] KRATOCHVÍL, A. a kol. 2009. *Kurs trestného práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 437

[37] FENYK, J. 2009. *Modely trestní odpovědnosti právnických osob v různých právních systémech (se zaměřením na systém common law)*. In *Trestná zodpovednosť právnických osôb: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. Novembra 2009*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2009.s. 40

[38] WELLS, C.2005. *Corporation and Criminal Liability*. Oxford: nakladateľstvo, 2005.s. 152

[39] FENYK, J. 2009. *Modely trestní odpovědnosti právnických osob v různých právních systémech (se zaměřením na systém common law)*. In *Trestná zodpovednosť právnických osôb: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2009. s. 41

používanie tejto teórie, a to z dôvodu rozsiahleho personálneho obsadenia, kde bude náročné, ba priam až nemožné zistiť konkrétneho vedúceho pracovníka s riadiacou a kontrolnou právomocou.

Je nutné poznamenať, že ani v anglo-americkom type právnej kultúry nie je úprava trestnej zodpovednosti právnických osôb jednotná. Dokonca v niektorých oblastiach, ako napr. Spojené štáty americké, je úprava odlišná na federálnej úrovni a odlišná na úrovni jednotlivých štátov. Taktiež je úprava odlišná napr. v Spojenom kráľovstve a v Austrálii. V tomto smere je potrebné zdôrazniť, že anglo-americký právny systém je postavený na *commo law - obyčajové právo* a *statutory law - zákonné právo*, ktoré je dopĺňané o významný prvok, ktorým je rozhodovacia činnosť súdov označovaná aj *judge make law*. Anglo-americká právna úprava je flexibilnejšia na jednotlivé prípady, čo je samozrejme jej výhodou. Práve z tohto dôvodu anglická právna úprava striktné „nedodríava“ všetky zásady, ktoré spôsobujú odmietavý prístup k trestnej zodpovednosti právnických osôb v kontinentálnom type právnej kultúry. Je ale potrebné zdôrazniť, že práve tento právny systém položil základy pre rozvoj teórie trestnej zodpovednosti právnických osôb a neustále ho dotvára, predovšetkým rozhodovacou činnosťou súdov. Základy trestnej zodpovednosti právnických osôb v anglo-americkom type právnej kultúry by mali byť neustálym vzorom pre vytvorenie a zdokonaľovanie jednotlivých úprav v kontinentálnom type právnej kultúry.

K ďalším doktrínam anglo-amerického typu právnej kultúry môžeme zaradiť:

- d) **Agregačná teória** - označovaná aj ako kolektívne vedomie. „Agregačná teória berie do úvahy spôsob, ktorým vzniká rozhodnutie konkrétnej právnickej osoby. Podstatou zodpovednosti je rozhodnutie právnickej osoby, ktoré je dôsledkom prejavu vôle viacerých fyzických osôb, resp. je vytvárané tzv. kolektívnym vedomím, u ktorého sa predpokladá, že sa viaže k určitému konkrétnemu predvídateľnému následku. Podmienkou však je, aby takéto rozhodnutie bolo vykonané osobami, ktorým sú zverené príslušné riadiace a kontrolné právomoci (starostlivosť riadneho hospodára - *due diligence system - responsible officers*). V niektorých prípadoch rozhodovacia prax odvodená z pozitívnej právnej úpravy ide tak ďaleko, že predpokladá zodpovednosť aj vtedy, keď príslušní vedúci pracovníci neboli úplne informovaní, ale každý z nich mal dostatočnú znalosť o povahe možného následku. Zdá sa teda, že už jednoduchá prítomnosť konkrétnej osoby pri rozhodovaní je pre túto formu trestnej zodpovednosti dostatočná, čo môže viesť k pomerne bizarným dôsledkom.“^[40]
- e) **Moderné holistické teórie** - v prípade holistických teórií si je možné predstaviť predovšetkým tzv. systémové teórie, ktoré majú dve zložky. Prvým prípadom sú systémové teórie organizačné a v druhom prípade sú to systémové teórie kultúrne. Pre tieto teórie je tiež charakteristické, že obsahujú prvky nielen anglo-americkej právnej kultúry, ale aj prvky kontinentálnej právnej kultúry, a to konkrétne francúzskej právnej úpravy.^[41] „Podstatou týchto teórií je, že sa vychádza zo schémy rozhodovacieho procesu vo vnútri konkrétnej právnickej osoby. Konkrétneho rozhodujúceho činu a protiprávneho konania sa dopúšťajú fyzické osoby, ktoré sú súčasťou korporátnej praxe a organizácie. Preto sa vyžaduje určitá forma zavinenia a vina je pripočítaná právnickej osobe v prípade, kedy právnická osoba (konanie vrcholného vedenia alebo širšej skupiny vyšších vedúcich pracovníkov) konkludentne alebo výslovne uložila, povolila alebo tolerovala konanie vedúce k spáchaniu trestného činu. Zvláštnou formou zodpovednosti tohto druhu je prípad, kedy je táto zodpovednosť odvodzovaná z myšlienok tzv. korporátnej kultúry, ktorej povaha je určovaná stanoviskami, smermi, zásadami, postupmi, teda celkovou praxou, ktorá je uplatňovaná v rámci právnickej osoby, ktorou bol spáchaný trestný čin. Takéto pravidlá nemusia byť vyjadrené ani v písomnej podobe, ale postačuje, keď sú fakticky uplatňované. Príkladom

[40] WELLS, C.2005. *Corporation and Criminal Liability*. Oxford: nakladateľstvo, 2005.s. 156

[41] Porov.: HUBEROVÁ, B. 2000. *Trestní odpovědnost korporací*. In *Trestní právo*. 2000, č. 9,s. 3 - 5

môže byť korupčné prostredie, prostredie priaznivé podvodom, spreneverám, účtovným machináciám. Tu bude právnická osoba zodpovedať za konanie všetkých zamestnancov, pokiaľ bude v príčinnej súvislosti s uplatňovaním uvedenej korporátnej kultúry.^[42] Väčšina trestnoprávných teoretikov však v prípade tejto teórie zastáva názor, že problémovým sa bude javiť proces dokazovania a nebude sa môcť dôkazmi poukázať na konkrétne výsledky.

Je potrebné zdôrazniť, že predstavené doktríny sa v mnohých smeroch prelínajú. Krajiny založené na anglo-americkom type právnej kultúry aplikujú v mnohých prípadoch kombináciu predstavených teórií. Zároveň je potrebné zdôrazniť, že aj v tomto type právnej kultúry, kde trestná zodpovednosť právnických osôb nie je novou neznámou, dochádza k novým okruhom problémov a otázkam, ktoré je potrebné vyriešiť. „Predmetom skúmania je predovšetkým otázka miery tzv. prípustného rizika vo vzťahu k hrubej nedbanlivosti, otázka aplikácie trestnej zodpovednosti v oblasti ochrany zdravia, života (manslaughter), bezpečnosti osôb a životného prostredia, ako aj trestná činnosť v oblasti podvodov, sprenevery, prípady korupcie alebo v podobe porušovania pravidiel hospodárskej súťaže. Úplne novou sa objavuje možnosť trestnej zodpovednosti právnických osôb za určité typy úmyselného usmrtenia (corporate killing).“^[43]

Trestnoprávna teória anglo-amerického právneho systému sa snaží vysporiadať s týmito otázkami a samozrejme sa snaží nájsť vhodné riešenie, ktoré bude v praxi aplikovateľné, a tak aj nápomocné pri znižovaní ekonomickej kriminality páchanej právnickými osobami.

9. Zdrojom poznatkov v kontinentálnom systéme práva je pôvodná anglická úprava trestnej zodpovednosti právnických osôb. Môžeme hovoriť o troch existujúcich druhoch zodpovednosti právnických osôb, ktoré sa počas jej existencie na európskom kontinente rozvinuli. Konkrétne je to:

- a) „Pravá trestná zodpovednosť právnických osôb – pri pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb je trestná úprava zodpovednosti obsiahnutá buď v Trestnom zákone (Francúzsko, Holandsko, Dánsko, Fínsko a iné štáty), alebo vo zvláštnych zákonoch o trestnej zodpovednosti právnických osôb (Poľsko, Maďarsko, Slovinsko, Rakúsko a iné štáty). Právnickým osobám sú ukladané trestné sankcie v trestnom konaní. Konkrétna úprava sa, pochopiteľne, líši, pokiaľ ide o vymedzenie okruhu právnických osôb podliehajúcich trestnoprávnej sankcii, rozsah ich kriminalizácie, možnosti sankcionovania, ako aj zvláštnosti konania proti nim.
- b) Nepravá trestná zodpovednosť právnických osôb – pri nepravej trestnej zodpovednosti právnických osôb právna úprava umožňuje právnickým osobám uložiť trestnoprávne sankcie, presnejšie povedané kvázi trestnoprávne sankcie, a to aj napriek tomu, že trestná zodpovednosť právnických osôb nie je v Trestnom zákone výslovne upravená. Tieto sankcie sa taktiež nenazývajú trestami. Ako príklad býva uvádzaná španielska právna úprava.
- c) Iný spôsob regulácie protiprávnej činnosti právnickými osobami, ktoré spĺňajú kritériá, aby právnickým osobám boli ukladané „účinné, primerané a odstrašujúce sankcie“ v zmysle medzinárodných záväzkov a odporúčaní. Takýmto spôsobom môže byť administratívno-právne riešenie trestania právnických osôb. Príkladom môže byť nemecká právna úprava.“^[44]

Filozofia prvého modelu je založená na možnosti existencie kolektívnej zodpovednosti, kde je právnická osoba jedným zo subjektov trestného konania a môže byť priamo trestne zodpovedná za protiprávny čin. Úprava v tejto podobe je obsiahnutá v trestných zákonoch alebo v osobitných právnych predpisoch, ako je tomu napr. v Českej republike. Významným prvkom prvého modelu je ukládanie trestnoprávných sankcií ako právnych následkov trestných činov právnických osôb.

[42] KRATOCHVÍL, A. a kol. 2009. *Kurs trestného práva. Trestní právo hmotné. Obecná část.* 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 439 - 440

[43] WELLS, C. 2005. *Corporation and Criminal Liability.* Oxford: nakladatelstvo, 2005. s. 120

[44] JELÍNEK, J. 2007. *Trestní odpovědnost právnických osob.* Praha: Linde, 2007. s. 22

Naproti prvému predstavenému modelu teória rozoznáva nepravú trestnú zodpovednosť právnických osôb, ktorá existovala napr. v Španielskom kráľovstve a momentálne existuje v Slovenskej republike. Tento model zachováva individuálnu zodpovednosť za zavinenie u fyzickej osoby a právnická osoba môže byť sankcionovaná len v trestnom konaní popri fyzickej osobe. Zásadným rozdielom medzi prvým a druhým modelom je, že v prípade nepravnej trestnej zodpovednosti dochádza k ukladaniu *kvázi trestnoprávných* sankcií, ktorými sú napr. ochranné opatrenia v prípade Slovenskej republiky alebo *concecuencias accesorias* (vedľajšie dôsledky), ktoré predstavovali sankcie v španielskej právnej úprave.

Tretí predstavený model nie je založený na trestnoprávnom postihovaní protiprávneho konania právnických osôb. Administratívnoprávne riešenie je založené na sankcionovaní právnických osôb prostredníctvom noriem správneho práva s prevažujúcim názorom, že trestnoprávne sankcionovanie právnických osôb s teóriou trestnej zodpovednosti právnických osôb nie je potrebné. Príkladom takejto administratívnoprávnej úpravy je Nemecká spolková republika.

Zodpovednosť v tej-ktorej podobe existuje vo väčšine európskych krajín. „Pokiaľ sa budeme zaoberať vnútroštátnym právom rôznych krajín, stretneme sa takmer vždy s určitým druhom zodpovednosti v súvislosti so zločinom či deliktom vzťahujúcim sa na právnickú osobu, a to zodpovednosťou, ktorú bude možné označiť ako „trestnú“, aj keď dôsledky vyplývajúce z takejto zodpovednosti sa budú značne odlišovať:

- a) v niektorých štátoch sú používané priame trestné sankcie voči právnickým osobám, bez toho, aby boli podmieňované trestným stíhaním fyzickej osoby – páchatela (napr. Holandsko, Francúzsko, Portugalsko atď.),
- b) v iných štátoch síce neexistuje trestná zodpovednosť právnických osôb a trestne zodpovedné sú len fyzické osoby, ktoré konajú v mene právnickej osoby (napr. obchodná spoločnosť), ale právnickým osobám je možné uložiť určité trestné opatrenia, ktorých povaha je dosť pochybná (napr. v Španielsku je možné od roku 1995 uložiť opatrenia vo forme tzv. vedľajších dôsledkov trestného činu, ktoré môžu byť uložené taktiež právnickým osobám, ak došlo k odsúdeniu fyzickej osoby v nadväznosti na čl. 31 španielskeho trestného zákonníka, zabavenie výnosov zo zločinov, dočasné alebo trvalé uzatvorenie podniku alebo ich zložiek, likvidácia alebo rozpustenie spoločnosti, združenia alebo nadácie, dočasný alebo definitívny zákaz prevádzkovania obchodov alebo vyvíjanie iných činností, ktoré viedli k spáchaniu trestného činu, súdna kontrola správy spoločnosti, podniku, združenia alebo nadácie v záujme zachovania práv zamestnancov alebo veriteľov),
- c) v ďalších štátoch sa u právnickej osoby počíta len so subsidiárnou civilnou alebo správnu zodpovednosťou (napr. vo forme finančnej pokuty či konfiškácie majetku), aspoň pokiaľ ide o hospodárske dôsledky trestného činu (napr. Taliansko, SRN atď.).^[45]

Iné rozdelenie teórie trestnej zodpovednosti právnických osôb ponúka Tiedemann, ktorý rozoznáva tri modely trestnej zodpovednosti právnických osôb:

- a) „Zodpovednosť právnickej osoby za konanie alebo opomenutie konania orgánmi a/alebo zákonnými zástupcami právne kvalifikovanými na konanie v mene právnickej osoby,
- b) zodpovednosť právnickej osoby za konanie každej osoby, ktorá koná v mene právnickej osoby alebo v prospech právnickej osoby,
- c) zmiešaný model predošlých modelov, ktorý spočíva v limitovaní veľmi širokej zodpovednosti vyjadrenej pod písm. b), vylúčením tých konaní, ktoré nemajú žiadnu rozhodovaciu moc.“^[46]

[45] ŠÁMAL, P.2003. *Trestní odpovědnost právnických osob de lege lata a de lege ferenda v České republice*, In KRATOCVÍL, V., Löff, M. (eds.): *Hospodářské trestní právo a trestní odpovědnost právnických osob*. In *Acta Universitatis Brunensis-Juridica*. č. 272 Brno: Masarykova univerzita, 2003. s. 159

[46] GUARDIOLA LAGO, M. J.2004. *Responsabilidad penal de las personas jurídicas y alcance del art. 129 del Código penal*. Valencia: Tirant lo blanch,2004. s. 49-50

Prvý z modelov je vybudovaný na báze anglickej identifikačnej teórie a využíva sa napr. vo Francúzku alebo v Portugalsku. Táto zodpovednosť právnickej osoby je založená protiprávnym konaním jej orgánov, ktoré konajú v jej mene. Má sa za to, že tieto orgány sú „mozgom a vôľou“ právnickej osoby a ich konanie je konaním právnickej osoby. Z tejto zodpovednosti sú vylúčené ostatné osoby (zamestnanci), ktoré nedisponujú rozhodovacou právomocou, nemôžu preto svojím konaním založiť trestnú zodpovednosť právnickej osoby. Problematickým sa môže javiť určenie okruhu takýchto osôb. V tomto zmysle Heine píše: „Predstavená teória funguje v malých podnikoch, kde je hierarchická štruktúra priama a v ktorej jej najhlavnejší predstaviteľ/zástupca disponuje všetkými potrebnými informáciami. Oproti tomu, v moderných podnikoch je určenie takéhoto okruhu ľudí náročné, keďže v rámci podniku existuje rôznorodosť funkcií a prerozdelenie strategických úloh.“^[47]

Vyššie uvedené druhy predstavujú teóriu zodpovednosti právnických osôb, ktorá je založená na možnosti trestnoprávneho postihu alebo administratívneho postihu. Nie je možné jednoznačne poukázať, ktorá teória je správna, ktorá nie je správna. Vždy ide predovšetkým o zavedenie zodpovednosti právnických osôb ako účinného prostriedku v boji proti kriminalite páchanej právnickými osobami. Jednotlivé štáty Európy si prisvojili niektorý z modelov zodpovednosti právnických osôb. Avšak aj tieto druhy sa viac-menej prelínajú alebo sa dopĺňajú ako následok zvýšenia potreby v boji proti narastajúcej kriminalite páchanej práve obchodnými spoločnosťami. Spoločným cieľom jednotlivých úprav je efektívne sankcionovanie právnických osôb za ich protiprávnu činnosť, ktorá má v posledných dekádach stúpajúcu tendenciu. Preto je namieste, aby takáto teória existovala a zároveň, aby boli prelomené niektoré základné zásady kontinentálneho typu právnej kultúry.

10. K inému deleniu zodpovednosti právnických osôb sa stavia Kavěna v štúdiu, ktorá je súčasťou úloh a práce Poslaneckej snemovne Českej republiky. Autor publikácie vymedzuje tri druhy zodpovednosti právnických osôb:

- a) americký model trestnej zodpovednosti právnických osôb,
- b) anglo-francúzsky model obmedzenej trestnej zodpovednosti právnických osôb a
- c) nemecký model deliktnej zodpovednosti právnických osôb.

„Americký model trestnej zodpovednosti právnických osôb vychádza z tzv. agregáčnej teórie, podľa ktorej môže byť právnická osoba trestne zodpovedná za akékoľvek porušenie trestného práva svojím zamestnancom, pokiaľ konal v rámci svojej náplne práce a v mene právnickej osoby (resp. za akékoľvek porušenie práva skupinou zamestnancov, pokiaľ ich spoločné konanie naplní znaky trestného činu). Agregáčna teória tak stanoví veľmi rozsiahlu zodpovednosť právnických osôb, ktorým je prisudzovaná zodpovednosť za všetky činy zamestnancov. Podľa niektorých odborníkov sú tým nadmerne poškodzovaní nevinní akcionári a zamestnanci spoločnosti. Široká škála prípadných sankcií zahŕňa tak peňažné tresty, ako aj probačný dozor nad firmou alebo povinnosť firmy verejne sa priznať k svojmu správaniu. Tieto tresty zohľadňujú tak represívnu, ako aj nápravnú funkciu trestu.

Anglický, ale aj francúzsky model trestnej zodpovednosti právnických osôb je viac reštriktívny. Trestná zodpovednosť právnických osôb môže byť založená len v prípade porušenia trestného práva jednotlivcom, ktorý zastáva vysokú funkciu alebo má zásadnú rozhodovaciu právomoc v rámci organizačnej štruktúry spoločnosti. Vzhľadom na decentralizované rozhodovanie v rámci veľkých spoločností v praxi obvykle nie je právnická osoba postihnuteľná za veľkú časť protiprávných konaní spáchaných svojimi zamestnancami. Tento model založí teda skôr obmedzenú zodpovednosť právnických osôb a rovnako obmedzená škála prípadných sankcií

[47] HEINE, G. 1996. La responsabilidad penal de las empresas: evolución internacional y consecuencias nacionales. In Anuario de Derecho Penal [online]. 1996 [cit. 2013-01-11], p. 58 - 59. Dostupné na internete: <www.unifr.ch/derechopenal/num96>

nedostatočne zohľadňuje nápravnú funkciu trestného práva. Tento model je rovnako uplatňovaný napr. v Belgicku, Holandsku alebo Fínsku.

Nemecký model zodpovednosti právnických osôb nie je trestný, ale správny. V praxi ale prepracovaný systém správnych sankcií plní obdobnú funkciu ako trestné právo, pokiaľ ide o prevenciu, predvídateľnosť, jednoznačnosť a spravodlivosť a umožňuje rešpektovať tradičnú trestnoprávnu zásadu *societas delinquere non potest*. Vzhľadom na to, že so správnou sankciou nie je spojená taká morálna stigma ako v trestných sankciách, neplní nemecký model funkciu odplaty. Nemecký model je rovnako uplatňovaný v Taliansku, Portugalsku, Grécku a Španielsku.^[48]

11. Ponúknuté delenie je v prvých dvoch prípadoch založené na vzťahu právnickej osoby a zamestnancov, resp. osoby v riadiacich funkciách. Kým americký model umožňuje postihnúť právnickú osobu adekvátnou sankciou za protiprávne konanie ktoréhokoľvek zamestnanca, tak anglo-francúzsky model umožňuje uložiť trestnoprávnu sankciu len za protiprávne konanie vykonané osobou, ktorá zastáva vysokú funkciu alebo osobou s rozhodovacou právomocou vo vnútri právnickej osoby. Tretí model je modelom administratívnym, ktorý sme už vyššie definovali a je založený na správnych sankciách, ktoré sú ukladané právnickej osobe v rámci správneho konania. Nie je však možné stotožniť sa s autorovým tvrdením, že tento tretí model sa uplatňuje aj v Španielsku. Ako budeme môcť pozorovať, v rámci publikácie sa venujeme aj úprave Španielskeho kráľovstva, kde je už od roku 1995 zavedená nepravá trestná zodpovednosť právnických osôb a od roku 2010 aj pravá trestná zodpovednosť právnických osôb. Aj v prípade predošlej právnej úpravy, ktorá bola založená na kvázi trestnoprávných sankciách, nie je možné hodnotiť túto úpravu ako mimotrestnú. K predstavenému deleniu sa vyjadril aj prof. Jelínek: „K uvedenému deleniu je však možné namietat, že trestná zodpovednosť právnických osôb je typickým inštitútom anglo-amerického právneho okruhu, vychádza z iných právnych tradícií, pracuje s inými pojmami, inými inštitútmi, k presadeniu trestnej zodpovednosti slúžia odlišné procesné nástroje etc. Aj keď samozrejme v globalizovanom svete dochádza k prelínaniu a vzájomnému ovplyvňovaniu oboch právnych okruhov (anglo-amerického a kontinentálneho), nazdávame sa, že je potrebné rozlišovať medzi anglo-americkým právnym modelom trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorý sa samozrejme líši, pokiaľ ide o jeho uplatnenie v jednotlivých krajinách prináležiacich k tomuto právnemu okruhu, na strane jednej, a kontinentálnym modelom trestnej zodpovednosti právnických osôb, ku ktorému prináleží väčšina štátov Európskej únie, na strane druhej.“^[49]

K inému členeniu právnických osôb, ktoré môžu byť trestne zodpovedné, sa prikláňa prof. Hurdík: „Kritériom členenia právnických osôb podľa trestnej zodpovednosti je:

- a) odmietnutie trestnej zodpovednosti za konanie formálne právne pripočítateľné právnickým osobám,
- b) pripustenie trestnej zodpovednosti za konanie formálne náležiacie právnickým osobám, avšak obmedzené na trestnú zodpovednosť fyzických osôb, ktorých konanie predstavuje tvorbu alebo realizáciu právnickej osoby,
- c) pripustenie priamej trestnej zodpovednosti právnických osôb.^[50]

Prvý predstavený model je postavený na odmietavom prístupe k zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osôb z dôvodu, že právnická osoba je fikcia. Odmietavý prístup je založený aj na fakte, že uložením sankcie nie je možné sledovať cieľ trestu. Otáznou je teda otázka generálnej a špeciálnej prevencie, otázka ujmy spôsobenej pre právnickú osobu a napokon aj

[48] KAVĚNA, M.2007. Trestní odpovědnost právnických osob ve vybraných státech EU. In Parlamentní institut [online]. 2007, Studie č. 5.270, [cit. 2013-01-11], s. 5 – 6. Dostupné na internete: <<http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1&t=9>>

[49] JELÍNEK, J.2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha:Linde, 2007. s. 21

[50] HURDÍK, J.2003. *Právnické osoby a jejich typologie*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. s. 78

otázka výchovného pôsobenia na právnickú osobou. Podľa týchto okruhov zástancovia tejto teórie odmietajú trestnú zodpovednosť právnických osôb.

V druhom modeli: „Ide o riešenie, fakticky brané ako kompromis názorov odmietajúcich priamu trestnú zodpovednosť právnických osôb a súčasne akceptujúcich jej nevyhnutnosť trestnú zodpovednosť právnických osôb v určitej podobe uplatniť.“^[51]

Tretí model pripúšťa zavedenie priamej trestnej zodpovednosti právnických osôb za protiprávne konanie, pričom táto úprava sa môže čiastočne líšiť v konkrétnych právnych poriadkoch jednotlivých štátov. „Kritérium trestnej zodpovednosti právnických osôb je teda aplikovateľné spravidla za predpokladu, že:

- a) princíp ich trestnej zodpovednosti prijíma alebo odmieta príslušný právny poriadok ako celok,
- b) trestná zodpovednosť korešponduje s teoretickými východiskami, na ktorých je v danom právnom poriadku vybudovaná koncepcia právnických osôb a
- c) za predpokladu rešpektovania systémového uplatnenia skupiny kritérií, ktoré s týmto doktrinálnym a z neho odvodeným praktickým typom právnickej osoby súvisia.“^[52]

12. Predstavené delenie anglo-americkéj právnej kultúry, ako aj kontinentálnej právnej kultúry ponúka základy pre vytvorenie konkrétneho projektu, a to aj v podobe právneho predpisu, ktorým môže byť do právneho poriadku tej-ktorej krajiny zavedená trestná zodpovednosť právnických osôb. Samotné teórie a ponúknuté delenia poukazovali na viacero problematických oblastí, ktoré je potrebné riešiť tak na akademickej pôde, ako aj na politickej scéne, aby mohlo dôjsť k vytvoreniu efektívneho legislatívneho projektu trestnej zodpovednosti právnických osôb. Môžeme sa zhodnúť s názorom, že: „Samotné zavedenie právneho predpisu, ktoré umožní trestnú zodpovednosť právnickej osoby, nie je žiadnym riešením, pokiaľ sa jednoznačne nevymedzia podmienky a predpoklady tejto zodpovednosti.“^[53] V tomto duchu je potrebné poukázať na niekoľko oblastí, ktoré by mali byť pred samotným zavedením trestnej zodpovednosti právnických osôb analyzované a vyriešené.

A) Vymedzenie okruhu právnických osôb, na ktoré sa bude trestná zodpovednosť právnických osôb vzťahovať. Otázka okruhu subjektov, na ktoré sa bude aplikovať trestná zodpovednosť právnických osôb, je značne komplikovaná, o čom svedčí rôznorodosť okruhu subjektov postihnutelných trestnou zodpovednosťou právnických osôb v jednotlivých krajinách EÚ. Tento prvok bol, osobne sa domnievam, že ešte aj je problematickým v Slovenskej republike počas prípravy adaptácie tejto teórie do slovenského právneho poriadku. Ako budeme môcť pozorovať, z analýzy historického aspektu a limitov trestnej zodpovednosti právnických osôb do slovenského právneho poriadku v jednotlivých predkladaných návrhoch bol okruh subjektov vymedzený rozdielne. Král k vymedzeniu okruhu právnických osôb uvádza: „Otázku osobnej pôsobnosti sa odporúča vyriešiť jednak pozitívne (tým, že sa ponúkne výpočet právnických osôb, ktoré môžu niesť trestnú zodpovednosť), a jednak negatívne (kedy sa určí, že niektoré právnické osoby sú z takejto zodpovednosti vylúčené). Trestnej zodpovednosti by mali všeobecne podliehať tie právnické osoby, ktoré majú tzv. personálny substrát, t.j. majú povahu korporácií. Vyňatý by mal byť z možnosti trestného postihu štát.“^[54] Dôvodom vyňatia štátu z trestnej zodpovednosti právnických osôb je, že štát, ktorý má monopol na trestnú represiu, by nemal trestať sám seba. Otáznymi však ostávajú iné právnické osoby, predovšetkým samosprávne celky a právnické osoby s majetkovou účasťou štátu, ako aj politické strany

[51] HURDÍK, J. 2003. *Právnické osoby a jejich typologie*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. s. 80

[52] HURDÍK, J. 2003. *Právnické osoby a jejich typologie*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. s. 82

[53] BACIGALUPO S. 1998. *La responsabilidad penal de las personas jurídicas*. Barcelona: Bosch, 1998. s. 151

[54] KRÁL, V. 2002. *K trestní odpovědnosti právnických osob - východiska, obsah a systematika zákonné úpravy*. In *Trestněprávní revue*. 2002, č. 8, s. 222

a hnutia alebo štátom uznané a registrované cirkvi a náboženské spoločnosti.^[55] V tejto otázke neexistuje zhoda medzi jednotlivými úpravami v krajinách Európy. Aby však bola trestná zodpovednosť právnických osôb efektívnym nástrojom v boji proti ekonomickej kriminalite páchanej právnickými osobami, je nutné, aby okruh právnických osôb, na ktoré sa bude vzťahovať exempcia, bol čo najužší a skutočne sa limitoval len na štát a prípadne aj samosprávne celky, avšak len pri výkone štátom delegovaných úloh. Poskytnúť širokú exempciu právnickým osobám je neúčelné a nie je to možné považovať za boj s kriminalitou páchanou právnickými osobami.

B) Rozsah kriminalizácie je druhým okruhom, ktorý musí byť vyriešený. V tejto oblasti existujú taktiež viaceré možnosti, ako rozsah kriminalizácie určiť:

- a) „Zodpovednosť právnických osôb za všetky trestné činy uvedené v osobitnej časti Trestného zákona, resp. za všetky súdne delikty. Tento variant môže byť modifikovaný obmedzením, že právnické osoby zodpovedajú za všetky trestné činy, u ktorých to pripúšťa ich povaha.
- b) Zodpovednosť právnických osôb len za výpočet trestných činov, ktorých katalóg bude (taxatívne alebo demonštratívne) uvedený v Trestnom zákone.
- c) Zodpovednosť právnických osôb len za taxatívne vypočítané trestné činy, ale len za tie, u ktorých potreba trestného postihu, pokiaľ boli spáchané právnickou osobou, vyplýva z medzinárodných odporúčaní či záväzkov.“^[56]

Zodpovedať na otázku, ktorý z variantov je lepší, je komplikované. Pri legálnom obsiahnutí všetkých trestných činov automaticky dôjde k otázkam, či sa môže právnická osoba dopustiť niektorých trestných činov, ako je napríklad dvojmanželstvo alebo súlož medzi príbuznými. V druhom prípade limitovania len na taxatívny, resp. demonštratívny výpočet trestných činov môže spôsobiť, že niektorý trestný čin sa opomenie a takáto úprava môže byť neprehľadná. Tretia predstavená možnosť môže byť veľmi reštriktívna a nemusí obsahovať väčší či menší okruh trestných činov, ktorých sa môže právnická osoba dopustiť. V tomto prípade hrozia aj časté novelizácie v momente, ak sa objaví nový trestný čin v niektorom z medzinárodných dokumentov, ktorými je daná krajina viazaná. Príkladom krajiny, v ktorej je možné postihnúť právnickú osobu za každý trestný čin, je Rakúska republika. Taxatívny výpočet trestných činov ponúka napr. Česká republika alebo Fínska republika.

C) Vzťah trestnej zodpovednosti fyzických osôb a právnických osôb. V rámci tejto časti textu sme už spomenuli, že jedným z najzásadnejších bodov proti zavedeniu a akceptácii trestnej zodpovednosti právnických osôb je práve zásada individuálnej zodpovednosti fyzickej osoby za spáchaný trestný čin. Trestnoprávna teória sa snažila vyriešiť aj vzťah medzi obojma zodpovednosťami, kde na strane jednej máme zodpovednosť fyzických osôb a na strane druhej zodpovednosť právnických osôb. Existencia a umožnenie aplikácie trestnej zodpovednosti u oboch subjektov sa nazýva aj súbežná trestná zodpovednosť. Prof. Jelínek k vzťahu individuálnej a kolektívnej trestnej zodpovednosti ponúka tri situácie:

- a) Stotožnenie zodpovednosti fyzickej a právnickej osoby. Pôjde o prípad, kedy páchatel trestného činu, fyzická osoba, pôsobí v rozhodovacích orgánoch právnickej osoby alebo v tomto postavení umožnila spáchanie trestného činu. V tomto prípade sa vedenie spoločnosti zúčastní na páchaní trestnej činnosti.
- b) Druhý model je založený na prepojení právnickej osoby a fyzickej osoby, ktorá sa dopustila trestného činu zhodne so zodpovednosťou príkazcu, ktorá je regulovaná normami občianskeho práva. Zodpovednosť je založená na skutočnosti, že právnická osoba nedostatočne dohliadala na činnosť fyzických osôb, ktorá je v pracovnom alebo služobnom

[55] Porov.: ČEČOT, I., SEGEŠ, I.2001. *Trestná zodpovednosť právnických osôb?* In *Justičná revue*. 2001, r. 53, č. 1, s. 22 – 24

[56] JELÍNEK, J.2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha:Linde, 2007. s. 47 – 48

pomere k právnickej osobe, pričom sa vychádza z toho, že právnická osoba mala za určitých predpokladov povinnosť zabrániť trestnému činu.

- c) Tretia možnosť prepojenia je tzv. anonymná vina. V tomto prípade dochádza k spáchaniu trestného činu v rámci činnosti právnickej osoby, je však nemožné konkrétne určiť páchatel'a trestného činu, aj keď existuje podozrenie, že páchatel'om bola niektorá z osôb v riadiacom postavení alebo oprávnená konať za právnickú osobu.^[57]

Zásadne sa pre kontinentálny typ právnej kultúry vymodelovali dva prípady poňatia tejto problematiky:

- a) Prvou možnosťou je už spomenutá súbežná trestná zodpovednosť fyzickej a právnickej osoby za ten istý spáchaný trestný čin. V súlade s týmto modelom môže byť právnická osoba trestne zodpovedná samostatne alebo spoločne s osobou fyzickou. Dôležitým je aj fakt, že trestná zodpovednosť právnickej osoby nie je podmienená zodpovednosťou fyzickej osoby. Je teda umožnená trestná zodpovednosť právnickej osoby aj bez trestnej zodpovednosti fyzickej osoby, napr. v prípade nevypátrania konkrétneho vinníka (fyzickej osoby) trestného činu. Takémuto modelu sa priklonila drvivá väčšina krajín EÚ.
- b) Druhou možnosťou je podmienenosť trestnej zodpovednosti právnických osôb trestnou zodpovednosťou fyzickej osoby. Uvedený model akceptuje trestnú zodpovednosť právnických osôb, avšak jej uplatňovanie je závislé od postavenia fyzickej osoby pred súd. Príkladom krajiny s trestnou zodpovednosťou akcesorickej povahy je Maďarsko.

D) Zavinenie právnickej osoby. Najdôležitejším problémom, ktorý je potrebné v tomto smere vyriešiť, je otázka zavinenia. Samotný problém sa koncentruje na skutočnosť, či právnická osoba ako fikcia, umelá osoba vytvorená právom, je spôsobilá konania, pretože nedisponuje vôľovou zložkou, ktorou môže disponovať výlučne fyzická osoba.

V podmienkach anglo-amerického typu právnej kultúry je možné vyriešiť otázku zavinenia prostredníctvom tzv. identifikačnej teórie, ktorá je súčasťou anglickej úpravy trestnej zodpovednosti právnických osôb. K existencii tejto teórie píše Janda: „V roku 1944 rozhodol High Court v troch dôležitých prípadoch, že právnická osoba môže byť trestne stíhaná za akýkoľvek trestný čin s tým, že úmysel (*mens rea*) môže byť právnickej osobe prisúdený na základe úmyslu niektorého člena vedenia, ktorý spoločnosť zastupuje. Teória identifikácie teda znamená, že určití nositelia rozhodnutí právnickej osoby sú v pravom slova zmysle identickí s touto právnickou osobou.“^[58]

Trestnoprávna teória kontinentálneho typu právnej kultúry sa túto otázku snažila vyriešiť viacerými možnosťami. K prvej možnosti je potrebné zaradiť napr. Holandsko, kde bol súdnou praxou vytvorený paralelný termín k vine fyzickej osoby, a teda termín vina právnickej osoby, ktorý však nie je založený na žiadnom psychologickom aspekte. Ďalšou tendenciou je vytvorenie samostatného korporátneho trestného práva, ktoré bude existovať popri individuálnom trestnom práve.^[59] Poslednou možnosťou je tzv. teória pripočítateľnosti: „Zavinenie vo vzťahu k trestnej zodpovednosti je potrebné formulovať vo vzťahu v zmysle pripočítateľnosti trestného činu právnickej osobe na základe chybného výkonu tzv. rizikového manažmentu, t. j. chybného zvládnutia zvýšeného rizika vyplývajúceho z prevádzkovania podniku.“^[60]

K otázke zavinenia a možnosti protiprávneho konania právnickej osoby sa vyjadrila aj španielska literatúra, podľa ktorej: „Korporácie, napriek svojej právnej povahe, vystupujú navonok prostredníctvom konania fyzických osôb. Bez pochyb, toto konanie fyzických osôb je zároveň aj konaním samotnej právnickej osoby, keďže ide o vlastné konania prostredníctvom

[57] Porov.: JELÍNEK, J.2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha:Linde, 2007.s. 54 – 55

[58] JANDA, P.2006. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Právní fórum 2006, č. 5, s. 171

[59] JANDA, P.2006. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Právní fórum 2006, č. 5, s. 63

[60] NOVOTNÝ, O. a kol. 2007. *Trestní právo hmotné*. 5 vydání. Praha: Aspi, 2007. s. 215 – 216

iného, podmienené štruktúrou korporácie.^[61] Zavinenie právnickej osoby je teda prípustné, pretože samotný akt konania, hoci je vykonaný fyzickou osobou, je vykonaný z dôvodu personálnej štruktúry/hierarchie takejto fyzickej osoby voči právnickej osobe, a teda konanie takejto fyzickej osoby je vlastným konaním právnickej osoby.

Predstavené možnosti boli adaptované do konkrétnych právnych predpisov, ktoré zaviedli trestnú zodpovednosť právnických osôb v krajinách Európy.

E) Otázka sankcionovania právnických osôb predstavuje ďalšiu z problematických okruhov trestnej zodpovednosti právnických osôb. Ako už bolo naznačené, pri vymedzení modelov trestnej zodpovednosti právnických osôb v kontinentálnom type právnej kultúry sa môže stretnúť so sankciami v trestnoprávnom zmysle slova, teda „trestami“, ako aj s kvázi trestnoprávnymi sankciami. Napokon sme spomenuli aj správne sankcie, ktoré boli súčasťou administratívnoprávneho postihovania právnických osôb. V každom prípade, nech už je model sankcií akýkoľvek, tieto sankcie by mali byť účinné tak voči previnilým právnickým osobám, ako aj voči ostatným právnickým osobám, ktorých by mali sankcie odradiť od eventuálneho páchania trestnej činnosti. Výber adekvátnych sankcií je veľmi potrebný a je to krok k efektívnemu fungovaniu trestnej zodpovednosti právnických osôb. „Z pohľadu efektivity by sa sankcie ukladané právnickým osobám nemali zameriavať len na ekonomické ciele postihovanej právnickej osoby, pretože takáto sankcia nemusí nutne viesť k splneniu očakávaného účelu, t.j. preventívneho a represívneho, ale mali by sa zamerať aj na práva slobody právnickej osoby, t.j. mali by sa viac využívať aj štrukturálne zásahy.“^[62] Autor predstaveného citátu ponúka aj výpočet sankcií, ktoré môžu právnickú osobu zasiahnuť tak do majetkovej sféry, ako aj do sféry štrukturálnej. Príkladom sankcií, ktoré zasahujú do majetkovej sféry právnickej osoby, sú napr. pokuta, peňažný trest, vydanie nelegálne získaného prospechu. Príkladom sankcií, ktoré zasahujú do štruktúry právnickej osoby, a teda obmedzujú jej činnosť, sú zákaz činnosti, nútená správa, dozor a pod. Vhodná je kombinácia oboch prvkov.

Z trestnoprávneho hľadiska právnickým osobám môžu byť ukladané tak tresty, ako aj ochranné opatrenia. V niektorých krajinách je zvolená kombinácia týchto elementov, ako napr. v Českej republike, kde popri trestoch je možné právnickej osobe uložiť aj ochranné opatrenie. V opačnom prípade, napr. v Slovenskej republike, je možné právnickej osobe ako právny následok trestného činu uložiť len ochranné opatrenie.

F) Procesné hľadisko trestnej zodpovednosti právnických osôb. Posledným z problematických okruhov, ktoré je potrebné riešiť pred samotným zavedením trestnej zodpovednosti právnických osôb, je vymedzenie formy konania voči právnickej osobe. Táto problematika sa netýka len samotnej formy konania, ale aj vymedzenia a možnosti aplikácie jednotlivých procesných inštitútov naprieč konaním. „Základnou koncepčnou otázkou, ktorú je potrebné zvážiť, je, či by konanie proti právnickej osobe malo mať akcesorickú povahu, t.j. mohlo by byť začaté len v prípade, že bude vedené konanie taktiež voči fyzickej osobe alebo bude možné viesť trestné stíhanie výlučne len proti právnickej osobe.“^[63] Výber spôsobu konania musí byť sprevádzaný riešením základných otázok, ako je napr. príslušnosť súdu a orgánov činných v trestnom konaní, možnosť zastupovania právnickej osoby a obhajoby právnickej osoby, možnosť spoločného konania právnickej osoby a fyzickej osoby pri stotožnení zodpovednosti týchto osôb a pod.

13. Kým v Anglicku prebiehalo zdokonaľovanie úpravy trestnej zodpovednosti právnických osôb a exaktnejšia definícia niektorých pojmov a inštitútov, tak v európskych krajinách s kontinentálnym typom právnej kultúry sa zastával všeobecný odmietavý prístup k trestnej

[61] GUARDIOLA LAGO, M. J. 2004. *Responsabilidad penal de las personas jurídicas y alcance del art. 129 del Código penal*. Valencia: Tirant lo blanch, 2004. s. 49

[62] VANÍČEK, D. 2006. Trestní sankce ukladané právnickým osobám. In *Trestní právo*. 2006, roč. XI, č. 7, s. 10

[63] JELÍNEK, J. 2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 80

zodpovednosti spoločnosti. Avšak aj krajiny na Európskom kontinente si postupne uvedomovali, že je nevyhnutné urobiť krok vpred a začať bojovať proti narastajúcej ekonomickej kriminalite právnických osôb. Otázka trestnej zodpovednosti právnických osôb je aktuálna až koncom 19. a začiatkom 20. storočia. Nie je však možné povedať, že počas stredoveku neexistoval pojem právnická osoba alebo neexistovala snaha o sankcionovanie právnických osôb. „Stredovek a starovek poznali trestnú zodpovednosť kolektívnych subjektov, ako boli obce, cechy, spolky, náboženské skupiny. Táto trestná zodpovednosť existovala popri individuálnej trestnej zodpovednosti fyzických osôb a bola prirodzenoprávnym inštitútom.“^[64] Neskôr, predovšetkým v 18. storočí sa myšlienkami Veľkej francúzskej revolúcie však Európa vrátila k výlučnému uplatňovaniu individuálnej zodpovednosti a latinskému *societas delinquere non potest*. Bol to nemecký právnik Malblnc, ktorý vo svojej práci z roku 1793 vyjadril myšlienku, že právnické osoby nie sú spôsobilé zodpovedať za trestný čin. Táto myšlienka sa odrazila do kodifikovaných úprav trestných zákonov. Príkladom môže poslúžiť Napoleonský Trestný zákon z roku 1803, ktorý zakotvuje výlučne individuálnu zodpovednosť fyzickej osoby za protiprávne konanie. Podobne ako Code pénal Napoleón, tak aj pruský Trestný zákon z roku 1851, rakúsky Trestný zákonník z roku 1852, ríšskonemecký Trestný zákon z roku 1871 a uhorský Trestný zákon z roku 1878 počítali s individuálnou zodpovednosťou za zavinenie.^[65]

Vzhľadom na územie Čiech je možné spomenúť možnosť sankcionovania právnických osôb. „Z historických prameňov sa dozvedáme, že z trestného činu bola zodpovedná nielen fyzická osoba, ale aj kláštory, mestá, ktoré boli trestané pokutami za krádež, nátlak, moc, nárek cti, nedolapenie lúpežníkov. Už podľa Radu štátneho práva prepadol majetok hradu a mesta, ktoré ukrývalo utečenca kráľa. Len kráľ bol z trestnej zodpovednosti vylúčený.“^[66]

Všetky úpravy európskych krajín, ktoré riešia otázku sankcionovania právnických osôb, boli prijaté až v 20. alebo 21. storočí. Výnimkou je pokus o zavedenie kolektívnej zodpovednosti z roku 1670 vo Francúzsku. Úprava však bola veľmi rýchlo zrušená, pretože nemala potrebnú oporu.^[67] Vážnejšie sa kontinentálna Európa začala zaoberať trestnou zodpovednosťou právnických osôb od roku 1929, kedy sa v Bukurešti konal Medzinárodný kongres pre trestné právo. Záverom tejto konferencie bolo prijatie konsenzu o potrebe vytvorenia sankčného aparátu, ktorý bude odpovedať na protiprávne konanie právnických osôb. Konkrétne závery v podobe sankcií však neboli prijaté. Táto téma čoraz viac rezonovala a tak: „Dokument s prijatými závermi Kongresu o trestnej zodpovednosti právnických osôb v Komunitárnom práve, ktorý sa konal v Mesnie v roku 1979, podporoval rozpoznanie trestnej zodpovednosti právnických osôb za porušovanie komunitárneho práva a odporúčal členským štátom prijatie sankčného systému – v širšom ponímaní – ktorý bude obsahovať opatrenia trestnoprávnej povahy, administratívnoprávnej povahy alebo opatrenia *suis generis*.“^[68] Ďalším príkladom medzinárodnej spolupráce bol aj Medzinárodný kongres trestného práva, ktorý sa konal v brazílskom Rio de Janeiro v roku 1994. Výsledkom tohto kongresu bolo prijatie záveru, ktorý odporúča sankcionovanie právnických osôb za trestné činy proti životnému prostrediu.

[64] MUSIL, J. 2000. Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne? In Trestní právo. 2000, r. 5 č. 7 – 8, s. 2

[65] Porov.: ZÁHORA, J. 2004. *Trestná zodpovednosť právnických osôb*. In *Rekodifikácia trestného práva. Zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej 17. mája 2004*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Katedra trestného práva, 2004. s. 67

[66] SOLNAŘ, V., FENYK, J., ČÍSAŘOVÁ, D. 2003. *Základy trestní odpovědnosti, podstatně přepracované a doplněné vydání*. Praha: Nakladatelství Orac, 2003. s.259

[67] Porov: KAVĚNA, M. 2007. Trestní odpovědnost právnických osob ve vybraných státech EU. In Parlamentní institut [online]. 2007, Studie č. 5.270 [cit. 2013-01-11], s. 5 – 6. Dostupné na internete: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1&t=9>

[68] GUARDIOLA LAGO, M. J. 2004. *Responsabilidad penal de las personas jurídicas y alcance del art. 129 del Código penal*. Valencia: Tirant lo blanch, 2004. s. 37

V Európe bolo postihovanie právnických osôb v krajinách s kontinentálnym typom právnej kultúry prijímané s nasledovnou chronologickou postupnosťou:

- 1) Holandsko v roku 1950 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 2) Island v roku 1972 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 3) Portugalsko v roku 1984 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 4) Nemecko v roku 1986^[69] (administratívno-právne sankcionovanie),
- 5) Švédsko v roku 1986 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 6) Nórsko v roku 1991 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 7) Francúzsko v roku 1994 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 8) Fínsko v roku 1995 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 9) Španielsko v roku 1995 (trestnoprávne sankcionovanie), zmenené v roku 2010, zachovalo sa trestnoprávne sankcionovanie,
- 10) Dánsko v roku 1996 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 11) Belgicko v roku 1999 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 12) Slovinsko v roku 1999 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 13) Taliansko v roku 2000/2001 (administratívno-právne sankcionovanie),
- 14) Maďarsko v roku 2001 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 15) Estónsko v roku 2001 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 16) Grécko v roku 2001 (administratívno-právne sankcionovanie),
- 17) Poľsko v roku 2001 (administratívno-právne sankcionovanie), zmenené na trestnoprávne v roku 2005,
- 18) Malta v roku 2002 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 19) Švajčiarsko v roku 2003 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 20) Litva v roku 2003 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 21) Chorvátsko v roku 2003 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 22) Macedónsko v roku 2004 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 23) Lotyšsko v roku 2005 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 24) Bulharsko v roku 2005 (administratívno-právne sankcionovanie),
- 25) Rakúsko v roku 2006 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 26) Rumunsko v roku 2006 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 27) Luxembursko v roku 2004 (trestnoprávne sankcionovanie),
- 28) Slovensko v roku 2010 (tzv. kvázi trestnoprávne sankcionovanie), zmenené v roku 2016, zaviedlo sa úplné trestnoprávne sankcionovanie,
- 29) Česká republika v roku 2012 (trestnoprávne sankcionovanie).

14. Rozdelenie predstavených štátov do dvoch skupín je podmienené sankcionovaním jednak trestnoprávnym a jednak administratívno-právnym. Zvolený model sankcionovania, ktorý je regulovaný buď správnym právom, alebo trestným právom, je založený na výbere konkrétneho štátu. „V oblasti komunitárneho práva existuje určitý konsenzus v oblasti sankcionovania právnických osôb. Avšak, právna povaha sankcií nie je definovaná, a to predovšetkým z dôvodu rôznych právnych tradícií jednotlivých členských štátov, ktorá vo väčšine akceptuje dogmatickú zásadu *societas delinquere non potest*.“^[70] Tento výber prostriedkov sankcionovania je

[69] Od roku 1986 (zákonom o ekonomickej kriminalite) je možné v Nemecku uložiť peňažný trest priamo právnickej osobe bez potreby individualizácie fyzickej osoby.

[70] GUARDIOLA LAGO, M. J. 2004. *Responsabilidad penal de las personas jurídicas y alcance del art. 129 del Código penal*. Valencia: Tirant lo blanch, 2004. s. 41 – 42

podmieneny množstvom medzinárodných dokumentov, ktoré nepriamo prikazujú zaviesť sankcionovanie právnických osôb za protiprávne konanie. „Právna povaha týchto dokumentov je veľmi rozdielna. Niektoré z nich sú záväznými medzinárodnými zmluvami a ukladajú účastníckym štátom povinnosť zaviesť vnútroštátnym právom deliktnú zodpovednosť právnických osôb a v podstate trestné sankcie ukladané právnickým osobám. Iné majú povahu odporúčaní, resp. nemajú vôbec právny charakter.“^[71] Tieto dokumenty neukladajú povinnosť zaviesť výlučne trestnú alebo výlučne administratívnoprávnu úpravu sankcionovania právnických osôb. Množstvo medzinárodných dokumentov, ktoré si predstavíme (demonštratívny výpočet), je možné rozdeliť do troch skupín. V prvom prípade to budú medzinárodné dokumenty z dielne OSN a OECD, druhá skupina je tvorená dokumentmi a právnymi aktmi Rady Európy a napokon sú to dokumenty Európskej únie. Všetky dokumenty (je ich takmer 40) sú určené členským štátom konkrétnej organizácie. Slovenská republika je členom všetkých predstavených medzinárodných zoskupení.

1. Organizácia spojených národov a Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

- a) Dohovor o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách prijatý v roku 1997 z dielne OECD a implementovaný Slovenskou republikou v roku 1999, a to konkrétne uverejnením v Z.z. pod č. 318/1999 Z. z. Dohovor ukladá povinnosť zaviesť zodpovednosť právnických osôb. Nedefinuje druh a ani spôsob zavedenia tejto zodpovednosti. Zároveň vymedzuje, že je nutné, aby boli zavedené a zároveň, aby sa aj uplatňovali účinné, úmerné a odradzujúce sankcie.
- b) Dohovor o potlačaní financovania terorizmu z roku 1999 implementovaný v Z.z. pod č. 593/2002 Z. z.
- c) Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu z roku 2000 a implementovaný v Z.z. pod č. 621/2003 Z. z.
- d) Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa, o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii z roku 2000, implementovaný do Z.z. pod č. 424/2004 Z. z.
- e) Dohovor OSN proti korupcii z roku 2003, implementovaný do Z.z. pod č. 434/2006 Z. z.

2. Právne akty Rady Európy

- a) Dohovor Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávani, zhabani a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti prijatý v roku 1990 a implementovaný do Z.z. pod č. 109/2002 Z. z.
- b) Dohovor Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávani, zaistení a konfiškovaní ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu z roku 2005 a implementovaný do Z.z. pod č. 91/2009 Z. z. Dokument sa zaoberá povinnosťou prijatia trestnej zodpovednosti právnických osôb pre členské štáty za trestný čin prania špinavých peňazí.
- c) Trestnoprávny dohovor o korupcii z roku 1999 implementovaný Slovenskou republikou pod č. 375/2002 Z. z. Predstavený dohovor ponúka definíciu právnickej osoby a ponúka výpočet trestných činov, ktorých sa môže dopustiť právnická osoba a za ktoré jej môže vzniknúť trestná zodpovednosť.
- d) Dohovor o počítačovej kriminalite z roku 2001 implementovaný do Z.z. pod č. 137/2008. Dohovor apeluje na zavedenie zodpovednosti právnických osôb a upravuje konkrétne inštitúty ako súbežnú zodpovednosť fyzickej a právnickej osoby a pod.
- e) Dohovor Rady Európy o predchádzaní terorizmu z roku 2005 implementovaný SR pod č. 186/2007 Z. z. Dohovor zdôrazňuje prijatie zodpovednosti, a to či už v podobe zodpovednosti trestnoprávnej, občianskoprávnej, alebo administratívnoprávnej.
- f) Dohovor Rady Európy proti obchodovaniu s ľuďmi z roku 2005 s platnosťou v Slovenskej republike od 1. februára 2008 pod číslom 487/2008 Z. z. Okrem požiadavky zavedenia zodpovednosti právnických osôb bola týmto dokumentom založená aj inštitúcia GRETA,

[71] JELÍNEK, J. 2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 107

ktorej úlohou bolo dohliadanie na implementáciu tohto Dohovoru, a teda nepriamo dohliadanie na zavedenie zodpovednosti právnických osôb v jednotlivých štátoch.

- g) Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním z roku 2007.
- h) Odporúčanie Rady Európy o úlohe trestného práva pri ochrane životného prostredia.
- i) Odporúčanie Rady Európy o hospodárskej kriminalite.
- j) Odporúčanie Rady Európy o úlohe práva pri ochrane spotrebiteľov.
- k) Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy o zodpovednosti podnikov a iných právnických osôb za delikty spáchané pri výkone ich aktivít a pod.

3. Právne akty Európskej únie

- a) Druhý protokol vyhotovený na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii k Dohovoru o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev z roku 1997. Dokument, ktorého základom je Dohovor o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev z roku 1995, vymedzuje jednotlivé skutkové podstaty trestných činov, ktoré sú namierené proti finančným záujmom Európskeho spoločenstva a zároveň pripúšťa postihovanie tak fyzických, ako aj právnických osôb.
- b) Rámcové rozhodnutie Rady 2002/568/SVV z roku 2003 o boji proti korupcii v súkromnom sektore. Uvedený dokument definuje právnickú osobu a prikazuje prístupujúcim štátom zaviesť zodpovednosť za trestné činy korupcie v súkromnom sektore. Taktiež poukazuje na vzťah fyzickej osoby a právnickej osoby v prípade vzniku zodpovednosti právnickej osoby za konanie fyzickej osoby. Na záver ponúka príkladný výpočet sankcií, ktoré by mohli byť právnickej osobe ukladané ako právne následky protiprávneho konania.
- c) Rámcové rozhodnutie Rady 2005/222/SVV z februára 2005 o útokoch na informačné systémy. Rámcové rozhodnutie nepriamo dopĺňa predošlý dokument. Zdôrazňuje súbežnú zodpovednosť právnickej a fyzickej osoby a zdôrazňuje, že sankcie určené pre právnické osoby môžu byť aj širšie než len tie, ktoré ponúka dokument. Rámcové rozhodnutie Rady 2005/222/SVV bolo nahradené smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2013/40/EÚ z 12. augusta 2013 o útokoch na informačné systémy.
- d) Rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV z 22. decembra 2003 o boji proti pohlavnému zneužívaniu detí a detskej pornografii pripúšťa ďalšiu možnú sankciu pre právnickú osobu, a to konkrétne možnosť dočasného alebo trvalého uzatvorenia prevádzok, ktoré súvisia, resp. boli použité na spáchanie trestného činu. Rámcové rozhodnutie Rady 2004/68/SVV bolo nahradené smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2011/93/EÚ z 13. decembra 2011 o boji proti sexuálnemu zneužívaniu a sexuálnemu vykorisťovaniu detí a proti detskej pornografii.
- e) Rámcové rozhodnutie Rady 2005/214/SVV z 24. februára 2005 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na peňažné sankcie.
- f) Rámcové rozhodnutie Rady 2006/783/SVV zo 6. októbra 2006 o uplatňovaní zásady vzájomného uznávania na príkazy na konfiškáciu. Rámcové rozhodnutie Rady 2006/783/SVV bolo nahradené nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14. novembra 2018 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu.
- g) Rámcové rozhodnutie o zvýšení ochrany trestnými a inými sankciami proti falšovaniu v spojitosti so zavádzaním eura z roku 2000.
- h) Rámcové rozhodnutie o boji proti terorizmu z roku 2002.
- i) Rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV o potláčaní obchodovania s ľuďmi z roku 2002. Rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV bolo nahradené smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania.
- j) Rámcové rozhodnutie o konfiškácii výnosov a majetku z trestnej činnosti a nástrojov trestnej činnosti z roku 2005.

Množstvo predstavených dokumentov len dokazuje, že zavedenie zodpovednosti či už trestnej, alebo mimotrestnej je dôležitým nástrojom v boji proti narastajúcej kriminalite právnických osôb. Demonštratívny výpočet medzinárodných dokumentov upravuje zavedenie zodpovednosti právnických osôb vzhľadom na špecifické oblasti (životné prostredie, ochrana spotrebiteľa, korupcia, finančné záujmy a pod.). Zo všeobecného hľadiska však ide o zavedenie tohto druhu zodpovednosti za akékoľvek protiprávne konanie právnickej osoby, ktorým ohrozí zákonom chránené záujmy.

15. Medzinárodné dokumenty sa zaoberajú aj otázkou sankcií. Sankcie majú byť v duchu týchto dokumentov účinné, primerané a odstrašujúce. Niektoré dokumenty spomínajú konkrétne sankcie, avšak aj v tomto prípade vyjadrujú, aby sa konkrétne členské štáty nelimitovali len na uvedené sankcie a prijali aj iné právne následky protiprávných konaní právnických osôb. Nepriamo povedané, od členských štátov sa vyžaduje efektívne zavedenie sankcionovania právnických osôb bez ohľadu na reguláciu trestným alebo mimo trestným právnym odvetvím. „Z medzinárodného pohľadu okolo problematiky prijatia trestnej zodpovednosti právnických osôb je možné sledovať potrebu harmonizácie v tejto otázke tak v európskom priestore, ako aj celosvetovom priestore. Je to zdôvodnené predovšetkým kriminalitou, ktorá prekračuje hranice jednotlivých štátov, ako aj z dôvodu nových komunitárnych inštitútov, ktoré musia byť ochraňované rovnakým spôsobom jednotlivými vnútroštátnymi úpravami členských štátov.“^[72] Dôvodom spoločného postupu v tejto otázke je aj „spoločný komunitárny trh“, ktorý je potrebné rovnakým spôsobom ochraňovať legislatívami jednotlivých členských štátov. Existuje teda reálna potreba vytvárania sankčných prostriedkov, ktoré budú efektívnou odpoveďou na protiprávne konanie právnických osôb. Nástroje EÚ v oblasti sankcionovania právnických osôb boli aplikované aj v praxi. Dôkazom je napr. rozhodnutie Komisie 2005/349/ES z 10. decembra 2003 o konaní podľa článku 81 Zmluvy o založení ES a podľa článku 53 Dohody o EHP (Prípád COMP/E-2/37.857 – Organické peroxidy) o uložení pokuty z dôvodu vzniku a fungovania kartelu medzi konkrétnymi spoločnosťami, ktoré sa navzájom dohadovali o prerozdelení klientov, výške ceny výrobkov, mechanizme zvyšovania cien a prerozdeľovaní zisku z obchodu. Sankciami v tomto prípade boli peňažné pokuty od 1000 eur až do 47,43 milióna eur.^[73] Vecou sa neskôr zaoberal aj Súd prvej inštancie Európskych spoločenských súdov, konkrétne Vec T-99/04: Rozsudok Súdu prvého stupňa z 8. júla 2008 – AC-Treuhand/Komisia (Hospodárska súťaž – Kartely – Organické peroxidy – Pokuty – Článok 81 ES – Právo na obhajobu – Právo na spravodlivé súdne konanie – Pojem porušiteľ – Zásada zákonnosti trestných činov a trestov (nullum crimen, nulla poena sine lege) – Zásada právnej istoty – Legitímna dôvera), pričom žaloba o neplatnosť podaná spoločnosťou AC-Treuhand bola súdom vyhodnotená ako neopodstatnená a súd žalobu zamietol.^[74]

[72] GUARDIOLA LAGO, M. J. 2004. *Responsabilidad penal de las personas jurídicas y alcance del art. 129 del Código penal*. Valencia: Tirant lo blanch, 2004. s. 37- 38

[73] Porov.: R Komisie 2005/349/ES z 10. decembra 2003, Prípád COMP/E-2/37.857 - Organické peroxidy In 2005/349/ES: Rozhodnutie Komisie z 10. decembra 2003 o konaní podľa článku 81 Zmluvy o založení ES a podľa článku 53 Dohody o EHP (Prípád COMP/E-2/37.857 - Organické peroxidy) [oznámené pod číslom K(2003) 4570, konečné znenie, a korigendum K(2004) 4] In Eur-lex [online]. 2005 [cit. 2013-02-12]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0349:SK:HTML>>

[74] Porov.: Vec T-99/04: Rozsudok Súdu prvého stupňa z 8. júla 2008 - AC-Treuhand/Komisia In Case T-99/04: Judgment of the Court of First Instance of 8 July 2008 – AC-Treuhand v Commission (Competition – Agreements, decisions and concerted practices – Organic peroxides – Fines – Article 81 EC – Rights of the defence – Right to a fair hearing – Meaning of perpetrator of an infringement – Principle of nullum crimen, nulla poena sine lege – Principle of legal certainty – Legitimate expectations) In Eur-Lex [online]. 2004 [cit. 2013-01-25]. Dostupné na internete: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=477227:cs&lang=sk&list=477227:cs,473777:cs,456976:cs,435613:cs,432728:cs,432725:cs,432724:cs,&pos=1&page=1&nbl=7&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#top>